

ACTIVITATE PRIVIND PREVENIREA
FAPTELOR DE CORUPȚIE ȘI DE ÎNCĂLCARE
A INTEGRITĂȚII PROFESIONALE ÎN CADRUL
SOCIETĂȚII NAȚIONALE A APELOR MINERALE

„Nu există moștenire mai prețioasă decât cinstea.”

William Shakespeare

CUPRINS

- 1.Introducere [slide 3](#)
- 2.Strategia Națională Anticorupție 2021 - 2025 [slide 21](#)
- 3.Arhitectura instituțională de prevenire și combatere a fenomenului corupției [slide 64](#)
- 4.Infracțiuni [slide 71](#)
- 5.Cauze ce pot genera apariția faptelor de corupție [slide 129](#)
- 6.Obligația funcționarilor de a sesiza fapte penale [slide 134](#)
- 7.Moduri de sesizare [slide 142](#)
- 8.Incompatibilități și conflicte de interese [slide 157](#)
- 9 Protecția avertizorilor în interes public [slide 177](#)
- 10.Aspecte specifice în domeniul achizițiilor publice și al accesării de fonduri europene cu impact în domeniul luptei anti - corupție [slide 187](#)
- 11.Legislație
- 12.Bibliografie

1.INTRODUCERE

*„Nimic nu e mai periculos pentru conștiința unui popor
decât priveriștea corupției și a nulității recompensate.”*

Mihai Eminescu

Tinerii și Integritatea

- ❖ **Corupția este un obstacol în calea creșterii economice.** Prin deturnarea resurselor de la rezultatele productive din punct de vedere economic, aceasta subminează eficiența cheltuielilor publice. În plus, mai ales atunci când resursele publice sunt limitate, corupția subminează sustenabilitatea bugetelor publice și reduce fondurile publice destinate investițiilor.
- ❖ În timp, corupția alimentează și adâncește inegalitățile sociale, erodând încrederea în stat, în instituții și în administrația publică. În ultimă instanță, în cazuri extreme, corupția poate constitui o amenințare la adresa democrației însăși.

- ✓ Prevenirea este pilonul principal în lupta împotriva corupției. O provocare majoră pentru eficacitatea măsurilor de prevenire constă în asigurarea faptului că au la bază o diagnosticare atentă a riscurilor și a vulnerabilităților.

- ✓ Măsurile de prevenire trebuie să se axeze pe problemele pe care caută să le remedieze și să fie utilizate atunci când există o nevoie reală.
- ❖ În caz contrar, ele se pot transforma într-un simplu exercițiu birocratic. Fără o punere în aplicare și o monitorizare corespunzătoare, chiar și cea mai complexă strategie de prevenire va rămâne pur formală și va avea un impact redus asupra incidenței corupției.

- Mișcarea globală **Transparency International (TI)** lucrează în peste 100 de țări și are ca prim scop prevenirea și combaterea fenomenului corupției, la nivel național și internațional, în special prin activități de cercetare, documentare, informare, educare și sensibilizare a opiniei publice.
- Din 1999 **Transparency International România** sau **Asociația Română pentru Transparență (TI-Ro)** este membrul național al singurei organizații internaționale non-guvernamentale dedicate luptei anticorupție, TI, fiind recunoscută ca atare și având statut de ONG consultativ pe lângă mai multe instituții internaționale, respectiv Consiliul Economic și Social al Națiunilor Unite, Banca Mondială, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei.

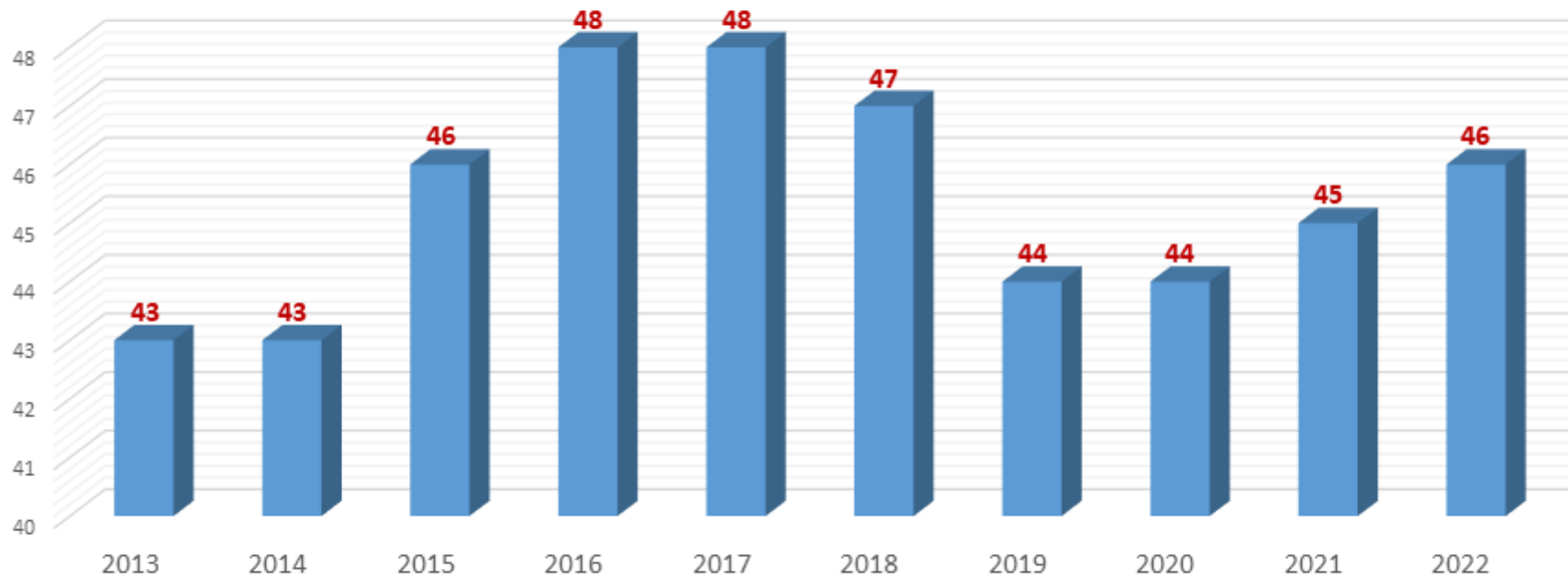
➤ **TI-Ro are două priorități majore:**

- ✓ **îmbunătățirea raportării și sancționării corupției în România și**
- ✓ **schimbarea de atitudine în rândul instituțiilor și al cetățenilor, astfel încât corupția să devină inacceptabilă în România.**

➤ În 1995 a fost prima dată publicat de Transparency International Indicele de Percepție a Corupție (IPC), astfel a devenit principalul indicator global al corupției din sectorul public. Indicele clasifică 180 de țări și teritorii din întreaga lume pe baza percepțiilor despre corupția din sectorul public, folosind date din 13 surse externe, inclusiv Banca Mondială, Forumul Economic Mondial, companii private în domeniul consultanței, think tank-uri și altele. Scorurile reflectă opiniile experților și a oamenilor de afaceri. Clasamentul este întocmit prin acordarea de puncte, de la 0 la 100, în care 0 înseamnă “foarte corupt”, iar 100 “deloc corupt”.

➤ Punctajul primit de România în anul 2022 este de 46 de puncte din 100, astfel România rămâne în rândul celor trei cele mai corupte țări din Uniunea Europeană, alături de Bulgaria (43 de puncte) și Ungaria (42 de puncte). Percepția asupra corupției din sistemul public este similară nu doar de la un an la altul, ci și prin comparație cu rezultatele din anul 2012, când țara noastră avea 44 de puncte din 100. Cu toate acestea, tendința ascendentă din ultimii ani este un progres care trebuie susținut și pe viitor.

Indicele de Percepție a Corupției Punctajul obținut de România în ultimii 10 ani

- Pentru realizarea acestui deziderat este necesară aplicarea de măsuri eficiente, în special în domeniile cu risc ridicat de corupție. Spre exemplu, în domeniul achizițiilor publice, care continuă să fie unul dintre cele mai vulnerabile, cu efecte implicit asupra transparenței cheltuielilor din fonduri publice. Deși s-au făcut pași importanți în ultimii ani, nivelul de încredere în corectitudinea achizițiilor publice este unul redus.

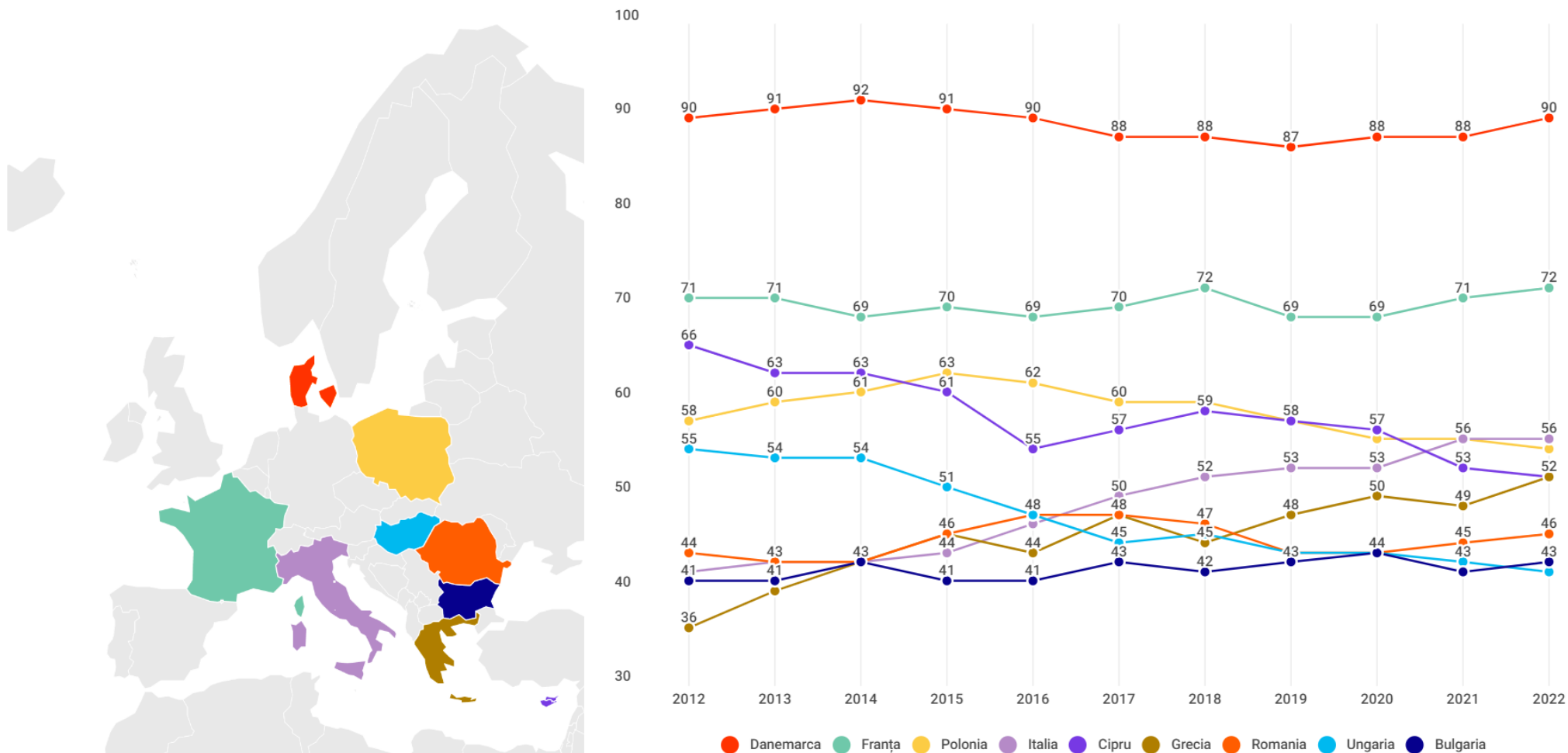
➤ În acest context, TI-Ro recomandă utilizarea **Pactelor de Integritate** ca instrument de monitorizare a achizițiilor publice, în special pentru procedurile de achiziții și contractele cu risc crescut de apariție a neregulilor, incidentelor de integritate sau fraudelor. **Pactele de Integritate** sunt o practică standard recunoscută la nivel național și internațional pentru asigurarea că achizițiile, contractele și cheltuielile publice se realizează cu respectarea regulilor și bunelor practici în interes public.

- Totodată, este necesară îmbunătățirea transparenței decizionale, a accesului la informații de interes public, inclusiv în ceea ce privește finanțările și distribuirea resurselor, mai ales în contextul implementării Planului Național de Redresare și Reziliență (PNRR). De altfel, TI-Ro se va implica activ în monitorizarea și propunerea de soluții viabile în special în ceea ce privește **Componenta 14 - Buna guvernanță**, ca membru în Comitetul de Monitorizare a PNRR din partea societății civile.
- Transparency International Romania reiterează faptul că este nevoie de o implicare constantă a tuturor reprezentanților societății, de la clasa politică, instituții publice, la mediul privat și cetățeni, fiecare având rolul și responsabilitatea sa în combaterea corupției.

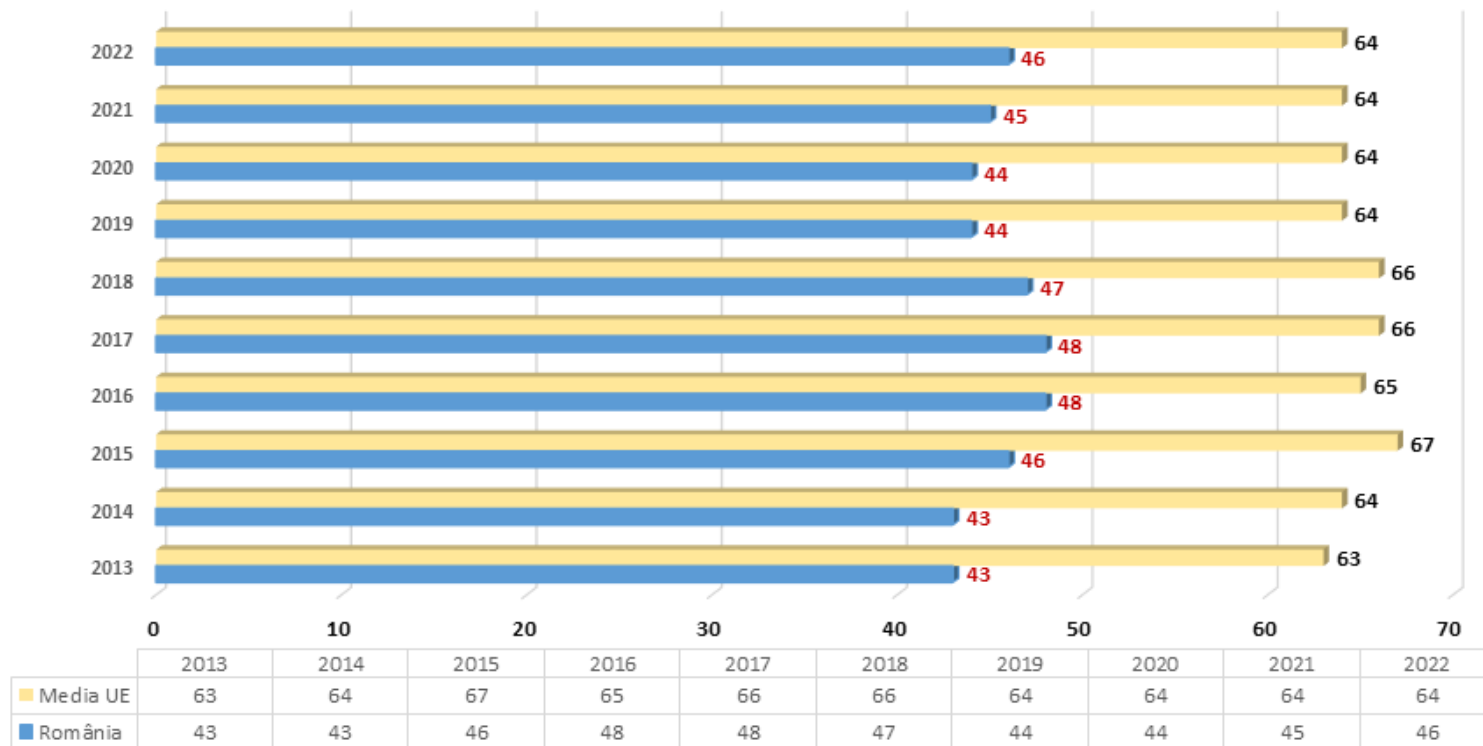
➤ La nivel mondial, în anul 2022 IPC a evidențiat faptul că 124 de state au stagnat, în timp ce a crescut numărul statelor ce au înregistrat punctaje mai mici. Acest lucru fiind o consecință a deteriorării păcii la nivel mondial și a creșterii corupției. Corupția și conflictele se alimentează una pe alta și împreună amenință pacea. Instabilitatea politică crește presiunea pe resurse și slabește controlul anticorupției creând oportunități crimelor, ca de exemplu mita și delapidarea. Corupția este, de asemenea, o amenințare la securitatea globală, și chiar țări cu un scor IPC ridicat joacă un rol în creșterea insecurității. De decenii, acestea primesc cu brațele deschise bani murdari, permițând cleptocraților să își crească averile, puterea și ambițiile geopolitice. Consecințele catastrofale ale complicității economiilor avansate la corupția transfrontalieră au devenit dureros de clare în urma invaziei pe scară largă a Ucrainei de către Rusia.

- La nivelul U.E. și vestul Europei media scorului IPC este de 66, România situându-se mult sub această medie însă deasupra mediei mondiale de 43 puncte. Sunt însă și state care au înregistrat diferențe de peste 10 puncte în ultimul deceniu. Grecia și Italia au câștigat câte 16, respectiv 14 puncte în perioada 2012 - 2022. Astfel, Grecia avansează de la 36 de puncte în 2012 la 52 de puncte în 2022, iar Italia de la 42 de puncte în 2012 ajunge în 2022 la 56 de puncte.
- La polul opus se află Cipru și Ungaria, care au pierdut 14 respectiv 13 puncte în ultimul deceniu, ajungând la 52, respectiv 42 de puncte în IPC 2022.

9 ȚĂRI MEMBRE UE - COMPARAȚIE SCORURI IPC 2012 - 2022

Indicele de Percepție a Corupției România vs. media UE în ultimii 10 ani

În concluzie:

- ICP 2022 arată că, în ciuda angajamentelor luate la nivel oficial, 131 de state din cele 180 analizate, respectiv 73%, nu au făcut progrese semnificative în combaterea corupției, în ultimii 10 ani. România nu face excepție.
- Percepția cu privire la corupția din sectorul public din România este neschimbată de zece ani.
- În România, unul dintre cele mai vulnerabile domenii a fost cel al achizițiilor publice, cu efecte implicit asupra transparenței cheltuielilor publice făcute în pandemie.

➤ **Achizițiile publice** în contextul pandemiei de COVID-19 a dat guvernelor ocazia să își extindă puterea executivă, să ascundă informații publice și să restrângă din drepturile cetățenilor. Pandemia a afectat transparența și responsabilitatea inclusiv la nivelul statelor membre UE, expunând semne de îngrijorare cu privire la pași înapoi făcuți chiar și de țările din fruntea clasamentului IPC.

2. STRATEGIA NAȚIONALĂ ANTICORUPȚIE 2021 - 2025 ȘI A DOCUMENTELOR AFERENTE ACESTEIA

(aprobată prin HG nr. 1269/2021, în vigoare de la 22.12.2021)

*„Ceea ce este nedrept nu poate face cu adevărat bine
nimănui; ceea ce este drept nu poate face cu adevărat
rău nimănui.”*

Henry George

VIZIUNE

Viziunea acestei strategii este de a consolida sistemul național de prevenire și combatere a corupției prin consolidarea mecanismelor de identificare și gestionare a riscurilor, amenințărilor și vulnerabilităților circumscrise acestui fenomen, în vederea garantării profesionalismului și eficienței în sectorul public, a siguranței cetățenilor și de a susține un mediu social și economic dezvoltat.

Promovarea integrității organizaționale în sectorul public, dar și cel privat, este de natură a reduce cazurile de corupție, fraudă și incidentele de integritate în sectoarele expuse la corupție.

MISIUNE

Transpunerea în practică a viziunii se bazează pe următorii piloni:

- **voința politică** - factorul politic înțelege importanța unei societăți lipsite de corupție și va conlucra pentru aducerea la îndeplinire a măsurilor prevăzute de prezenta strategie;
- **integritatea** - reprezentanții instituțiilor și autorităților publice au obligația de a declara orice interese personale care pot veni în contradicție cu exercitarea obiectivă a atribuțiilor de serviciu și de a lua toate măsurile necesare pentru a evita astfel de situații;

- **prioritatea interesului public** - reprezentanții instituțiilor și autorităților publice au datoria de a considera interesul public mai presus de orice alt interes în îndeplinirea atribuțiilor de serviciu. Aceștia nu trebuie să se folosească de funcția publică pentru obținerea de beneficii necuvenite patrimoniale sau nepatrimoniale, pentru ei, familiile lor sau persoane apropiate;
- **transparență** - reprezentanții instituțiilor și autorităților publice vor asigura accesul neîngrădit la informațiile de interes public, transparența procesului decizional și consultarea societății civile în cadrul acestui proces.

PRINCIPII GENERALE

- **principiul statului de drept** în baza căruia este consacrată supremația legii, toți cetățenii fiind egali în fața acesteia. Principiul are la bază respectarea drepturilor omului și presupune separația puterilor în stat;
- **principiul răspunderii** potrivit căruia autoritățile statului răspund pentru îndeplinirea atribuțiilor ce le revin, inclusiv pentru modul de implementare a strategiilor;
- **principiul gestionării responsabile a riscurilor generate de comportamente lipsite de integritate**, ca parte integrantă din procesul managerial desfășurat de către fiecare organizație;

- **principiul proporționalității** în elaborarea și punerea în aplicare a procedurilor anticorupție: instituțiile publice trebuie să elaboreze, să implementeze și să mențină proceduri complexe, adaptate și proporționale în raport de riscurile și vulnerabilitățile instituționale, precum și dimensionate în funcție de resursele și complexitatea organizației;

- **principiul răspunderii la cel mai înalt nivel de angajament:** Politicile de integritate nu vor fi eficiente dacă nu există un mesaj clar dat de administrație de la nivelul cel mai înalt în sensul sprijinirii acestor politici. Nivelul superior al conducerii pe fiecare palier al administrației trebuie să inițieze, să supravegheze și să conducă, prin puterea exemplului, punerea în aplicare a unei politici de respingere a corupției, recunoscând faptul că aceasta din urmă este contrară valorilor fundamentale ale integrității, transparenței și responsabilității și că aceasta subminează eficacitatea organizațională;

- **principiul prevenirii incidentelor de integritate** potrivit căruia identificarea timpurie și înlăturarea în timp util a premiselor apariției faptelor de corupție sunt prioritare și imperative. Atât instituțiile publice, cât și cele private, trebuie să dea dovadă de diligență în evaluarea partenerilor, agenților și contractorilor. Fiecare entitate ar trebui să evalueze riscurile de integritate asociate cu intrarea într-un parteneriat sau de contractare a unor acorduri cu alte entități și este datoră apoi să efectueze evaluări periodice ale riscurilor. La stabilirea de relații contractuale trebuie să verifice dacă respectivele organizații au politici și proceduri care sunt în concordanță cu aceste principii și orientări;

- **principiul eficacității în combaterea corupției**, care se bazează pe evaluarea continuă a activității instituțiilor cu atribuții în domeniu, atât din punctul de vedere al îndeplinirii cât mai complete a obiectivelor asumate pentru a produce efectele pozitive pe care societatea le așteaptă, cât și al managementului organizațional;
- **principiul coerenței de acțiune inter-instituționale**, în baza căruia instituțiile implicate în prevenirea și combaterea corupției trebuie să coopereze îndeaproape, asigurând o concepție unitară asupra obiectivelor ce trebuie îndeplinite și a măsurilor ce urmează a fi luate;

- principiul parteneriatului public - privat, care recunoaște importanța cooptării societății civile și a mediului de afaceri în activitățile concrete de implementare a măsurilor de prevenire a corupției;
- principiul accesului neîngrădit la informațiile de interes public și al transparenței decizionale;

- **principiul cooperării internaționale active**, care are în vedere cooperarea activă în formatele operaționalizate la nivelul Uniunii Europene și a celorlalte organizații europene și internaționale la care România este parte [Consiliul Europei, Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva Corupției (UNCAC), Inițiativa Regională Anticorupție (RAI), Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) etc], precum și asigurarea unui rol activ al României la nivel internațional.

DEFINIȚII

- ❖ **incident de integritate** - unul dintre următoarele evenimente privind situația unui angajat al unei autorități sau instituții publice sau al unei structuri din cadrul acestora:
 - a. încetarea disciplinară a raporturilor de muncă sau de serviciu, ca urmare a săvârșirii unei abateri de la normele deontologice sau de la alte prevederi similare menite să protejeze integritatea funcției publice, inclusiv cele stabilite prin legislație secundară și terțiară, pentru care este prevăzută această sancțiune;

- b. trimiterea în judecată sau condamnarea pentru săvârșirea unei infracțiuni de corupție sau a unei fapte legate de nerespectarea regimului interdicțiilor, incompatibilităților, conflictului de interese sau declarării averilor;
- c. rămânerea definitivă a unui act de constatare emis de către Agenția Națională de Integritate, referitor la încălcarea obligațiilor legale privind averile nejustificate, conflictul de interese sau regimul incompatibilităților.

- ✓ **agenda de integritate organizațională** - reprezintă ansamblul priorităților și obiectivelor instituționale asumate de conducerea entității în vederea respectării și aplicării **standarde legale de integritate**, în vederea promovării unui climat de integritate organizațională;

- ✓ **planul de integritate** - ansamblul de măsuri identificate de conducerea instituției ca remedii pentru riscurile și vulnerabilitățile instituționale la corupție identificate.
- ✓ **standarde legale de integritate** - protecția avertizorului în interes public, consilierea etică, interdicțiile post-angajare-pantouflage, gestionarea funcțiilor sensibile - sunt avute în vedere acele măsuri de transparență instituțională și de prevenire a corupției consacrate de legislația națională și reflectate în inventarul anexă la SNA.

- ✓ **open contracting data standard** - este procesul de transparentizare a procesului de achiziție publică și derulare a contractelor prin punerea la dispoziție a datelor deținute de autoritățile publice și implicarea publicului și mediului de afaceri în identificarea și rezolvarea problemelor în domeniu.

Procesul este compus din două etape principale:

- a. deschiderea datelor și
- b. implicarea cetățenilor și mediului de afaceri.

Deschiderea datelor și publicarea lor se fac după standarde recunoscute ca buna practică la nivel internațional - Open Contracting Data Standard.

Deschiderea datelor nu se limitează la procesul de achiziție, ci și la faza de contractare și desfășurare a contractelor.

Implicarea publicului și a mediului de afaceri aduce beneficii prin găsirea de soluții alternative, mai eficiente, în folosirea banului public, precum și la depășirea unor probleme în derularea procesului de achiziție sau derulare a contractelor.

Printre beneficii ar fi important de menționat:

- ✓ folosirea eficientă a fondurilor publice;
- ✓ oferirea posibilității accesării fondurilor publice de către o plajă mai largă de participanți, reducând costurile prin creșterea competiției;
- ✓ oferirea posibilității creșterii calității bunurilor și serviciilor contractate din fonduri publice;
- ✓ prevenirea corupției;
- ✓ promovarea unei analize participative a datelor pentru găsirea de soluții la problemele sectorului public și ale comunităților.

➤ **pantouflage** - noțiunea vizează interdicțiile după încheierea angajării în cadrul instituțiilor publice.

Noile abordări în managementul sectorului public, împreună cu posibilitățile extinse de muncă, au schimbat relațiile serviciului public și ale sectorului privat, precum și percepția publică asupra acestor relații. Necesitatea de a menține încrederea publicului, în special în perioadele de schimbare, sporește importanța dezvoltării și menținerii sistemelor ce abordează conflictele de interese, inclusiv pe cele care apar la migrarea funcționarilor publici către sectorul privat.

Cele mai frecvente obiective ale unui sistem care abordează migrarea funcționarilor publici din sectorul public în cel privat sunt:

- 1) să se asigure că anumite informații dobândite în serviciul public **nu sunt utilizate** în mod abuziv,
- 2) să se asigure că exercitarea autorității de către un funcționar public **nu este influențată** de câștigul personal, inclusiv prin speranța sau așteptarea unei angajări viitoare și
- 3) să se asigure că accesul și contactele actualilor, precum și ale foștilor funcționari publici **nu sunt utilizate** pentru beneficiile nejustificate ale funcționarilor sau ale altora.

Măsurile de transparență instituțională și de prevenire a corupției

I. Cod etic/deontologic/de conduită

Valorile etice și principiile general acceptate privind conduita sunt încorporate în coduri de conduită. În general, codul de conduită reprezintă un **set de reguli** adoptat în mod voluntar de grupul căruia i se adresează și nu este obligatoriu ca acesta să prevadă sancțiuni specifice pentru încălcarea regulilor prevăzute.

Codurile de conduită pot viza grupuri sau instituții foarte diverse, de la categorii profesionale până la companii sau instituții publice.

II. Consilierul de etică

În scopul respectării și monitorizării implementării principiilor și normelor de conduită de către funcționarii publici, conducătorii autorităților și instituțiilor publice desemnează un consilier de etică, funcționar public.

În exercitarea rolului activ de prevenire a încălcării principiilor și normelor de conduită, consilierul de etică, potrivit art. 454 din Codul Administrativ, îndeplinește următoarele atribuții:

- ✓ monitorizează modul de aplicare și respectare a principiilor și normelor de conduită de către funcționarii publici din cadrul autorității sau instituției publice și întocmește rapoarte și analize cu privire la acestea;

- ✓ desfășoară activitatea de consiliere etică, pe baza solicitării scrise a funcționarilor publici sau la inițiativa sa atunci când funcționarul public nu i se adresează cu o solicitare, însă din conduita adoptată rezultă nevoia de ameliorare a comportamentului acestuia;
- ✓ elaborează analize privind cauzele, riscurile și vulnerabilitățile care se manifestă în activitatea funcționarilor publici din cadrul autorității sau instituției publice și care ar putea determina o încălcare a principiilor și normelor de conduită, pe care le înaintează conducătorului autorității sau instituției publice, și propune măsuri pentru înlăturarea cauzelor, diminuarea riscurilor și a vulnerabilităților;

- ✓ organizează sesiuni de informare a funcționarilor publici cu privire la normele de etică, modificări ale cadrului normativ în domeniul eticii și integrității sau care instituie obligații pentru autoritățile și instituțiile publice pentru respectarea drepturilor cetățenilor în relația cu administrația publică sau cu autoritatea sau instituția publică respectivă;
- ✓ semnalează practici sau proceduri instituționale care ar putea conduce la încălcarea principiilor și normelor de conduită în activitatea funcționarilor publici;

- ✓ analizează sesizările și reclamațiile formulate de cetățeni și de ceilalți beneficiari ai activității autorității sau instituției publice cu privire la comportamentul personalului care asigură relația directă cu cetățenii și formulează recomandări cu caracter general, fără a interveni în activitatea comisiilor de disciplină;
- ✓ poate adresa în mod direct întrebări sau aplica chestionare cetățenilor și beneficiarilor direcți ai activității autorității sau instituției publice cu privire la comportamentul personalului care asigură relația cu publicul, precum și cu privire la opinia acestora despre calitatea serviciilor oferite de autoritatea sau instituția publică respectivă.

Autoritățile și instituțiile publice au obligația de a coordona, controla și monitoriza respectarea normelor de conduită de către personalul contractual, din aparatul propriu sau din instituțiile aflate în subordine, coordonare sau sub autoritate, cu respectarea prevederilor în domeniul legislației muncii și a legislației specifice aplicabile - art. 558 alin. (1) din Codul administrativ, cu modificările și completările ulterioare.

III. Declararea cadourilor

Declararea cadourilor reprezintă o obligație legală reglementată de prevederile Legii nr. 251/2004 privind unele măsuri referitoare la bunurile primite cu titlu gratuit cu prilejul unor acțiuni de protocol în exercitarea mandatului sau a funcției, precum și de dispozițiile Hotărârii Guvernului nr. 1126/2004 pentru aprobarea Regulamentului de punere în aplicare a Legii nr. 251/2004 privind unele măsuri referitoare la bunurile primite cu titlu gratuit cu prilejul unor acțiuni de protocol în exercitarea mandatului sau a funcției.

IV. Declararea averilor și a intereselor

Declararea averilor și a intereselor este reglementată, în principal, de prevederile Legii nr. 176/2010 privind integritatea în exercitarea funcțiilor și demnităților publice, pentru modificarea și completarea Legii nr. 144/2007 privind înființarea, organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Integritate, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative, și de dispozițiile Legii nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției, cu modificările și completările ulterioare.

V. Conflictele de interese

Legislația națională, respectiv Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției, definește conflictul de interese ca fiind situația în care persoana ce exercită o demnitate publică sau o funcție publică are un interes personal de natură patrimonială, care ar putea influența îndeplinirea cu obiectivitate a atribuțiilor care îi revin potrivit Constituției și altor acte normative.

Conflictul de interese de natură penală este definit de art. 301 din Codul penal, sub denumirea de folosirea funcției pentru favorizarea unor persoane, ca fiind fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, a îndeplinit un act prin care s-a obținut un folos patrimonial pentru sine, pentru soțul său, pentru o rudă ori un afin până la gradul II inclusiv se pedepsește cu închisoarea de la 1 la 5 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică pe o perioadă de 3 ani.

Existența unui conflict de interese de natură administrativă nu presupune existența automată a unei fapte de corupție. Apariția unui **conflict** între interesele personale ale unui funcționar public și îndatoririle lui legale, **fără ca acesta să fie rezolvat sau sancționat**, poate avea ca rezultat corupția; un conflict de interese se poate concretiza, așadar, în cele din urmă, într-o infracțiune de corupție sau de serviciu. Soluționarea conflictelor de interese vizează, în consecință, adoptarea deciziilor în cadrul administrației publice exclusiv în baza interesului public.

VI. Incompatibilități

Problematica incompatibilităților este reglementată de Legea nr. 176/2010 privind integritatea în exercitarea funcțiilor și demnităților publice, pentru modificarea și completarea Legii nr. 144/2007 privind înființarea, organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Integritate, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative și Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției, cu modificările și completările ulterioare.

Pentru a evita confundarea conflictelor de interese cu incompatibilitățile este necesar să avem în vedere faptul că dacă, pentru existența unui conflict de interese persoanele publice trebuie să ia o decizie care să influențeze un interes personal, pentru a se afla într-o situație de incompatibilitate un oficial public nu trebuie să ia nicio decizie, fiind suficient faptul că exercită concomitent două sau mai multe funcții al căror cumul este interzis de lege.

VII. Interdicții după încheierea angajării în cadrul instituțiilor publice (pantouflage)

Legislația privind interdicțiile post-angajare vizează prevederi care sunt cuprinse în acte normative diverse, neexistând o reglementare unitară în acest sens:

- ✓ **Legea nr. 98/2016** privind achizițiile publice, cu modificările și completările ulterioare - Secțiunea a 4-a Reguli de evitare a conflictului de interese, art. 61;
- ✓ **Legea nr. 99/2016** privind achizițiile sectoriale - Secțiunea a 4-a Reguli de evitare a conflictului de interese, art. 74;
- ✓ **Legea nr. 672/2002** privind auditul public intern - art. 22 alin. (5);
- ✓ **Legea nr. 161/2003** privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției - art. 94 alin. (3);
- ✓ **O.U.G. nr. 66 din 29 iunie 2011** privind prevenirea, constatarea și sancționarea neregulilor apărute în obținerea și utilizarea fondurilor europene și/sau a fondurilor publice naționale aferente acestora - art. 13 alin. (1);
- ✓ **Legea Concurenței nr. 21/1996** - art. 70;
- ✓ **Legea nr. 100/2016** privind concesiunile de lucrări și concesiunile de servicii - art. 45;
- ✓ **O.U.G. nr. 87/2020** privind organizarea și funcționarea Corpului de control al prim-ministrului, precum și pentru instituirea unor măsuri de îmbunătățire a activității acestuia - art. 7 alin (3).

VIII. Transparență în procesul decizional

Transparența organizațională și decizională în cadrul unei organizații constituie instrumente optime în descurajarea și combaterea abuzurilor și a faptelor de corupție. Legea nr. 52/2003 stabilește regulile procedurale minime aplicabile în vederea transparenței decizionale în cadrul autorităților administrației publice centrale și locale, care pot fi dezvoltate conform specificului autorității prin elaborarea unei proceduri privind transparența decizională.

IX. Accesul la informații de interes public

Conform art. 31 alin. (1) din Constituția României, dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit, iar potrivit dispozițiilor alin. (2) al aceluiași articol, autoritățile publice, potrivit competențelor ce le revin, sunt obligate să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra treburilor publice și asupra problemelor de interes personal.

Accesul liber și neîngrădit la informația de interes public constituie, astfel cum stipulează și art. 1 din **Legea nr. 544/2001**, unul dintre principiile fundamentale ale relațiilor dintre persoane și autoritățile publice, în conformitate cu Constituția României și cu documentele internaționale ratificate de Parlamentul României.

Așadar, accesul la informațiile de interes public reprezintă un drept al persoanelor, căruia îi corespunde obligația corelativă a autorităților și instituțiilor publice de a asigura exercitarea lui corespunzătoare. Astfel, orice persoană are dreptul să solicite și să obțină de la autoritățile și instituțiile publice informațiile de interes public, în condițiile reglementate de Legea nr. 544/2001, iar autoritățile și instituțiile publice sunt obligate să asigure persoanelor, la cererea acestora, informațiile de interes public solicitate în scris sau verbal.

X. Protecția avertizorului în interes public

Protecția avertizorului în interes public este reglementată în legislația națională a României de **Legea nr. 361/2022** privind protecția avertizorilor în interes public. Legea transpune Directiva (UE) 2019/1937 privind protecția persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii, astfel cadrul legislativ național este armonizat conform standardelor europene.

XI. Funcțiile sensibile

În conformitate cu definiția prevăzută de Ordinului Secretariatului General al Guvernului nr. 600/2018, **funcție sensibilă** este considerată acea funcție care prezintă un risc semnificativ de afectare a **obiectivelor entității** prin utilizarea necorespunzătoare a resurselor umane, materiale, financiare și informaționale sau de corupție sau fraudă.

Potrivit pct. 2.2.6 din Standardul 2 - Atribuții, funcții, sarcini din Ordinul S.G.G. nr. 600/2018, conducătorul entității publice dispune identificarea funcțiilor sensibile pe baza unor factori de risc, centralizarea acestora la nivelul entității publice și stabilirea unei politici adecvate de gestionare a acestora prin elaborarea unor măsuri, astfel încât efectele negative asupra activităților desfășurate în cadrul entității publice să fie minime.

XII. Riscuri și vulnerabilități la corupție în administrația publică

Un element strategic al activității de prevenire a corupției și de asigurare a unui nivel ridicat de integritate îl constituie managementul riscurilor. **Managementul riscurilor de corupție în cadrul administrației publice centrale/locale presupune identificarea, analizarea, evaluarea și monitorizarea riscurilor de corupție, precum și stabilirea și implementarea măsurilor de prevenire și control al acestora.**

Hotărârea Guvernului nr. 599/2018 reglementează Metodologia standard de evaluare a riscurilor de corupție în cadrul autorităților și instituțiilor publice centrale, împreună cu indicatorii de estimare a probabilității de materializare a riscurilor de corupție, cu indicatorii de estimare a impactului în situația materializării riscurilor de corupție și formatul registrului riscurilor de corupție. Totodată, acest act normativ aprobă Metodologia de evaluare a incidentelor de integritate în cadrul autorităților și instituțiilor publice centrale, împreună cu formatul raportului anual de evaluare a incidentelor de integritate.

Activități necesare implementării Standardului 1 din OSGG nr. 600/2018 - Etică și integritate

Nr. crt.	Activități de realizat	Documente rezultate/finale
1.	• Elaborarea unui cod de etică/conduită al entității	• Cod de etică/conduită
2.	• Elaborarea unei procedure de sistem privind evitarea conflictelor de interese	• Procedură de sistem privind evitarea conflictelor de interese
3.	• Desemnarea unui consilier de etică	• Actul administrative de desemnare a consilierului de etică • Fișa de post actualizată a consilierului de etică • Registrul privind acordarea consilierii etice • Procedură de sistem privind acordarea consilierii etice
4.	• Implementarea unui sistem privind semnalarea neregulilor	• Procedură de sistem privind semnalarea neregulilor • Fișe de post ale angajaților

Nr. crt.	Activități de realizat	Documente rezultate/finale
5.	• Declarea averilor, intereselor și a bunurilor primite cu titlu gratuit	• Actul administrativ de desemnare a responsabilului cu implementarea prevederilor referitoare la declararea averilor și intereselor • Fișa de post actualizată a responsabilului menționat anterior • Registrul declarațiilor de avere • Registrul declarațiilor de interese • Procedură de sistem privind declararea averilor și intereselor • Actul administrative de desemnare a comisiei care să țină evidența, să evalueze și să inventarieze bunurile primite cu titlu gratuit • Fișa de post actualizată a membrilor comisiei menționate anterior • Procedură de sistem privind declararea bunurilor primite cu titlu gratuit • Registrul privind bunurile primite cu titlu gratuit

3. ARHITECTURA INSTITUȚIONALĂ DE PREVENIRE ȘI COMBATERE A FENOMENULUI CORUPȚIEI

*„Nimic nu este posibil fără oameni;
nimic nu durează fără instituții.”*

Jean Monnet

În România, principalele instituții publice a căror activitate se încadrează în sfera luptei împotriva corupției sunt următoarele:

- MINISTERUL JUSTIȚIEI
- MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
prin Direcția Generală
Anticorupție și Poliția Română
- AGENȚIA NAȚIONALĂ DE
INTEGRITATE
- PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALȚA
CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
- DIRECȚIA NAȚIONALĂ ANTICORUPȚIE
- DEPARTAMENTUL PENTRU LUPTA
ANTIFRAUDĂ
- CORPUL DE CONTROL AL PRIM-
MINISTRULUI.

Ministerul Justiției elaborează politicile publice, strategiile și planurile de acțiune în domeniul justiției, al prevenirii și combaterii corupției și formelor grave de criminalitate, inclusiv prin raportare la obiectivele programului de guvernare.

Implementarea SNA se realizează sub autoritatea și în coordonarea Ministrului Justiției, cu raportare către Guvern.

Agencia Națională de Integritate se ocupă de colectarea, monitorizarea și verificarea declarațiilor de avere și interese, în vederea identificării incompatibilităților, conflictelor de interese și averilor nejustificate. ANI este o instituție autonomă, neaflându-se sub egida vreunei alte autorități sau instituții publice. Agenția monitorizează dacă instituțiile publice și-au colectat și publicat declarațiile de avere ale funcționarilor din cadrul lor și verifică corectitudinea acestora. ANI aplică sancțiuni doar în cazul nedepunerii declarațiilor. În cazul în care descoperă nereguli în declarații, agenția sesizează cazul autorităților competente.

Ministerul Public prin parchetele de pe lângă tribunale, parchetele de pe lângă tribunalele specializate, parchetele militare, precum și prin parchetele de pe lângă curțile de apel instrumentează cazurile de mică corupție. Direcția Națională Anticorupție este o structură de parchet specializată în combaterea corupției mari și medii.

Departamentul pentru lupta antifraudă se organizează ca structură cu personalitate juridică în cadrul aparatului de lucru al Guvernului, acesta îndeplinind următoarele funcții:

- a) *funcția de coordonare a luptei antifraudă*, în scopul asigurării unei protecții efective și echivalente a intereselor financiare ale Uniunii Europene în România;
- b) *funcția de control*, în scopul identificării de nereguli, fraude și alte activități ilicite ce aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii Europene în România.

Ministerul Afacerilor Interne elaborează politici publice în materie și are în subordine o structură care abordează în mod specializat diferite segmente ale activității de prevenire și combatere a corupției.

4. INFRAȚIUNI

4.1. INFRAȚIUNI DE CORUPȚIE

4.2. INFRAȚIUNI DE SERVICIU

4.3. INFRAȚIUNI ASIMILATE INFRAȚIUNILOR DE
CORUPȚIE PREVĂZUTE ÎN LEGEA NR. 78/2000

„Puterea absolută corupe absolut.”

Montesquieu

În sens larg, **corupția** este abaterea de la moralitate, de la cinste, de la datorie.

Ca expresie a relației dintre autorități și cetățeni, corupția reprezintă folosirea discreționară a poziției sau a funcției, prin recurgerea la mijloace ilicite sau ilegale, în scopul obținerii unor interese personale sau de grup.

Pentru ca o faptă de corupție să constituie infracțiune și, prin urmare sa fie supusă sancțiunilor penale, trebuie să întrunească elementele prevăzute de legea penală.

O faptă de corupție presupune ca elemente definitorii:

- existența unui "funcționar public" ori a unor terți care se află în relație cu acesta;
- existența unui "act" ori a unui potențial act ce intră în atribuțiile de serviciu ale funcționarului și cu privire la rezolvarea căruia este interesată o persoană;
- scopul faptei să fie acela de a obține sau de a oferi un "folos ilegal, material sau nematerial" (sume de bani, bunuri, cadouri, servicii sau orice alte foloase) de către sau către funcționar ori cel care se află în relație cu el, în schimbul nerespectării atribuțiilor de serviciu de către respectivul funcționar.

Potrivit art. 175 din Codul Penal, **funcționar public**, în sensul legii penale, este persoana care, cu titlu permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație:

- a) exercită atribuții și responsabilități, stabilite în temeiul legii, în scopul realizării prerogativelor puterii legislative, executive sau judecătorești;
- b) **exercită o funcție de demnitate publică sau o funcție publică de orice natură;**
- c) exercită, singură sau împreună cu alte persoane, în cadrul unei regii autonome, al altui operator economic sau al unei persoane juridice cu capital integral sau majoritar de stat, atribuții legate de realizarea obiectului de activitate al acesteia. De asemenea, este considerată funcționar public, în sensul legii penale, **persoana care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost investită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public.**

Potrivit art. 2 din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție: Persoanele *“sunt obligate să îndeplinească îndatoririle ce le revin din exercitarea funcțiilor, atribuțiilor sau însărcinărilor încredințate, cu respectarea strictă a legilor și a normelor de conduită profesională, și să asigure ocrotirea și realizarea drepturilor și intereselor legitime ale cetățenilor, fără să se folosească de funcțiile, atribuțiile ori însărcinările primite, pentru dobândirea pentru ele sau pentru alte persoane de bani, bunuri sau alte foloase necuvenite.”*

Folosirea funcțiilor, atribuțiilor ori însărcinărilor primite pentru dobândirea pentru sine sau pentru alte persoane de bani, bunuri sau alte foloase necuvenite generează corupție.

Corupția la toate nivelurile este alimentată atunci când persoane corupte care dețin anumite pârghii de putere au sentimentul că sunt deasupra legii, că sunt intangibile și că societatea nu dispune de mijloace suficient de eficace pentru a le dovedi activitățile infracționale și a le trage la răspundere.

4.1. Codul Penal, aprobat prin Legea nr. 286/2009 a intrat în vigoare, potrivit art. 246 din Legea nr. 187/2012, la data de 1 februarie 2014, La **Titlul V: Infracțiuni de corupție și de serviciu** în **Capitolul I** sunt precizate **INFRACTIUNILE DE CORUPȚIE** (art. 289 - 294).

- ❖ Luarea de mită

- ❖ Darea de mită

- ❖ Traficul de influență

- ❖ Cumpărarea de influență

- ❖ Fapte săvârșite de către membrii instanțelor de arbitraj sau în legătură cu aceștia

- ❖ Fapte săvârșite de către funcționari străini sau în legătură cu aceștia

Art. 289: Luarea de mită

(1) Fapta funcționarului public care, direct ori indirect, pentru sine sau pentru altul, pretinde ori primește bani sau alte foloase care nu i se cuvin ori acceptă promisiunea unor astfel de foloase, în legătură cu îndeplinirea, neîndeplinirea, urgentarea ori întârzierea îndeplinirii unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau în legătură cu îndeplinirea unui act contrar acestor îndatoriri, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică ori de a exercita profesia sau activitatea în executarea căreia a săvârșit fapta.

(2) Fapta prevăzută în alin. (1), săvârșită de una dintre persoanele prevăzute în art. 175 alin. (2), constituie infracțiune numai când este comisă în legătură cu neîndeplinirea, întârzierea îndeplinirii unui act privitor la îndatoririle sale legale sau în legătură cu efectuarea unui act contrar acestor îndatoriri.

(3) Bani, valorile sau orice alte bunuri primite sunt supuse confiscării, iar când acestea nu se mai găsesc, se dispune confiscarea prin echivalent.

[înapoi](#)

Art. 290: Darea de mită

(1) Promisiunea, oferirea sau darea de bani ori alte foloase, în condițiile arătate în art. 289, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Fapta prevăzută în alin. (1) nu constituie infracțiune atunci când mituitorul a fost constrâns prin orice mijloace de către cel care a luat mita.

(3) Mituitorul nu se pedepsește dacă denunță fapta mai înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat cu privire la aceasta.

*) ICCJ admite sesizarea formulată de Curtea de Apel Bacău - Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie (...) și stabilește că: *Martorul denunțator care beneficiază de cauza de nepedepsire prevăzută la art. 290 alin. (3) din Codul penal poate fi subiect activ al infracțiunii de mărturie mincinoasă, prevăzută de art. 273 alin. (1) din Codul penal.*

Art. 273: Mărturia mincinoasă

(1) Fapta martorului care, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură în care se ascultă martori, face afirmații mincinoase ori nu spune tot ce știe în legătură cu faptele sau împrejurările esențiale cu privire la care este întrebat se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(4) Bani, valorile sau orice alte bunuri date se restituie persoanei care le-a dat, dacă acestea au fost date în cazul prevăzut în alin. (2) sau date după denunțul prevăzut în alin. (3).

(5) Bani, valorile sau orice alte bunuri oferite sau date sunt supuse confiscării, iar când acestea nu se mai găsesc, se dispune confiscarea prin echivalent.

[înapoi](#)

Art. 291: Traficul de influență

(1) Pretinderea, primirea ori acceptarea promisiunii de bani sau alte foloase, direct sau indirect, pentru sine sau pentru altul, săvârșită de către o persoană care are influență sau lasă să se creadă că are influență asupra unui funcționar public și care promite că îl va determina pe acesta să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenteze ori să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau să îndeplinească un act contrar acestor îndatoriri, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Bani, valorile sau orice alte bunuri primite sunt supuse confiscării, iar când acestea nu se mai găsesc, se dispune confiscarea prin echivalent.

Referitor la infracțiunile de luare de mită și de trafic de influență, trebuie precizat faptul că prevederile Codului penal se completează cu dispozițiile art. 7 lit. a) din Legea nr. 78/2000, care incriminează ca **variante agravante săvârșirea faptelor de către o persoană care exercită o funcție de demnitate publică.**

[înapoi](#)

Art. 292: Cumpărarea de influență

(1) Promisiunea, oferirea sau darea de bani ori alte foloase, pentru sine sau pentru altul, direct ori indirect, unei persoane care are influență sau lasă să se creadă că are influență asupra unui funcționar public, pentru a-l determina pe acesta să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenteze ori să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau să îndeplinească un act contrar acestor îndatoriri, se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Făptuitorul nu se pedepsește dacă denunță fapta mai înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat cu privire la aceasta.

(3) Banii, valorile sau orice alte bunuri se restituie persoanei care le-a dat, dacă au fost date după denunțul prevăzut în alin. (2).

(4) Banii, valorile sau orice alte bunuri date sau oferite sunt supuse confiscării, iar dacă acestea nu se mai găsesc, se dispune confiscarea prin echivalent.

4.2. La Capitolul II sunt precizate **INFRACTIUNILE DE SERVICIU** (art. 295 - 309)

- ❖ □ Delapidarea
- ❖ □ Purtarea abuzivă
- ❖ □ Abuzul în serviciu
- ❖ □ Neglijența în serviciu
- ❖ □ Folosirea abuzivă a funcției în scop sexual
- ❖ □ Uzurparea funcției
- ❖ □ Folosirea funcției pentru favorizarea unor persoane
- ❖ □ Violarea secretului corespondenței
- ❖ □ Divulgarea informațiilor secrete de stat
- ❖ □ Divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice
- ❖ □ Neglijența în păstrarea informațiilor
- ❖ □ Obținerea ilegală de fonduri
- ❖ □ Deturnarea de fonduri

Art. 295: Delapidarea

(1) Însușirea, folosirea sau traficarea de către un funcționar public, în interesul său ori pentru altul, de bani, valori sau alte bunuri pe care le gestionează sau le administrează se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

(2) Tentativa se pedepsește.

[înapoi](#)

Art. 296: Purtarea abuzivă

(1) Întrebuințarea de expresii jignitoare față de o persoană de către cel aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu se pedepsește cu **închisoare de la o lună la 6 luni sau cu amendă**.

(2) Amenințarea ori lovirea sau alte violențe săvârșite în condițiile alin. (1) se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite speciale se majorează cu o treime.

[înapoi](#)

Art. 297: Abuzul în serviciu

(1) Fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, nu îndeplinește un act sau îl îndeplinește în mod defectuos și prin aceasta cauzează o pagubă ori o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

[înapoi](#)

*) Curtea Constituțională admite excepția de neconstituționalitate și constată că dispozițiile art. 297 alin. (1) sunt constituționale în măsura în care prin sintagma "îndeplinește în mod defectuos" din cuprinsul acestora se înțelege "îndeplinește prin încălcarea legii".

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează și fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, îngreuează exercitarea unui drept al unei persoane ori creează pentru aceasta o situație de inferioritate pe temei de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, orientare sexuală, apartenență politică, avere, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA.

Art. 298: Neglijența în serviciu

Încălcarea din culpă de către un funcționar public a unei îndatoriri de serviciu, prin neîndeplinirea acesteia sau prin îndeplinirea ei defectuoasă, dacă prin aceasta se cauzează o pagubă ori o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

*) Curtea Constituțională admite excepția de neconstituționalitate și constată că dispozițiile art. 298 sunt constituționale în măsura în care prin sintagma "îndeplinirea ei defectuoasă" din cuprinsul acestora se înțelege "îndeplinirea prin încălcarea legii".

Art. 299: Folosirea abuzivă a funcției în scop sexual

(1) Fapta funcționarului public care, în scopul de a îndeplini, a nu îndeplini, a urgenta ori a întârzia îndeplinirea unui act privitor la îndatoririle sale de serviciu sau în scopul de a face un act contrar acestor îndatoriri, pretinde ori obține favoruri de natură sexuală de la o persoană interesată direct sau indirect de efectele acelui act de serviciu se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică sau de a exercita profesia ori activitatea în executarea căreia a săvârșit fapta.

(2) Pretinderea sau obținerea de favoruri de natură sexuală de către un funcționar public care se prevalează sau profită de o situație de autoritate ori de superioritate asupra victimei, ce decurge din funcția deținută, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică sau de a exercita profesia sau activitatea în executarea căreia a săvârșit fapta.

[înapoi](#)

Art. 300: Uzurparea funcției

Fapta funcționarului public care, în timpul serviciului, îndeplinește un act ce nu intră în atribuțiile sale, dacă prin aceasta s-a produs una dintre urmările prevăzute în art. 297, se pedepsește cu **închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.**

[înapoi](#)

Art. 301: Folosirea funcției pentru favorizarea unor persoane

(1) Fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, a îndeplinit un act prin care s-a obținut un folos patrimonial pentru sine, pentru soțul său, pentru o rudă ori un afin până la gradul II inclusiv se pedepsește cu închisoarea de la 1 la 5 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică pe o perioadă de 3 ani.

(2) Dispozițiile alin. (1) nu se aplică în cazurile în care actul sau decizia se referă la următoarele situații:

- a) emiterea, aprobarea sau adoptarea actelor normative;
- b) exercitarea unui drept recunoscut de lege sau în îndeplinirea unei obligații impuse de lege, cu respectarea condițiilor și limitelor prevăzute de aceasta.

[înapoi](#)

Art. 302: Violarea secretului corespondenței

(1) Deschiderea, sustragerea, distrugerea sau reținerea, fără drept, a unei corespondențe adresate altuia, precum și divulgarea fără drept a conținutului unei asemenea corespondențe, chiar atunci când aceasta a fost trimisă deschisă ori a fost deschisă din greșeală, se pedepesc cu **închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă**.

(2) Interceptarea, fără drept, a unei convorbiri sau a unei comunicări efectuate prin telefon sau prin orice mijloc electronic de comunicații se pedepsește cu **închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă**.

(3) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) au fost săvârșite de un funcționar public care are obligația legală de a respecta secretul profesional și confidențialitatea informațiilor la care are acces, pedeapsa este **închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea unor drepturi.**

(4) Divulgarea, difuzarea, prezentarea sau transmiterea, către o altă persoană sau către public, fără drept, a conținutului unei convorbiri sau comunicări interceptate, chiar în cazul în care făptuitorul a luat cunoștință de aceasta din greșeală sau din întâmplare, se pedepsește cu **închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.**

(5) Nu constituie infracțiune fapta săvârșită:

a) dacă făptuitorul surprinde săvârșirea unei infracțiuni sau contribuie la dovedirea săvârșirii unei infracțiuni;

b) dacă surprinde fapte de interes public, care au semnificație pentru viața comunității și a căror divulgare prezintă avantaje publice mai mari decât prejudiciul produs persoanei vătămate.

(6) Deținerea sau confecționarea, fără drept, de mijloace specifice de interceptare ori de înregistrare a comunicațiilor se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(7) Pentru faptele prevăzute la alin. (1), acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Art. 303: Divulgarea informațiilor secrete de stat

(1) Divulgarea, fără drept, a unor informații secrete de stat, de către cel care le cunoaște datorită atribuțiilor de serviciu, dacă prin aceasta sunt afectate interesele unei persoane juridice dintre cele prevăzute în art. 176, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Deținerea, fără drept, în afara îndatoririlor de serviciu, a unui document ce conține informații secrete de stat, dacă poate afecta activitatea uneia dintre persoanele juridice prevăzute în art. 176, se pedepsește cu **închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă**.

(3) Persoana care deține un document ce conține informații secrete de stat, care poate afecta activitatea uneia dintre persoanele juridice prevăzute în art. 176, nu se pedepsește dacă predă de îndată documentul la organul sau instituția emitentă.

Art. 304: Divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice

(1) Divulgarea, fără drept, a unor informații secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității, de către cel care le cunoaște datorită atribuțiilor de serviciu, dacă prin aceasta sunt afectate interesele sau activitatea unei persoane, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Divulgarea, fără drept, a unor informații secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității, de către cel care ia cunoștință de acestea, se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă.

(3) Dacă, urmare a faptei prevăzute în alin. (1) și alin. (2), s-a săvârșit o infracțiune împotriva investigatorului sub acoperire, a martorului protejat sau a persoanei incluse în Programul de protecție a martorilor, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani, iar dacă s-a comis cu intenție o infracțiune contra vieții, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 12 ani.

[Înapoi](#)

Art. 305: Neglijența în păstrarea informațiilor

(1) Neglijența care are drept urmare distrugerea, alterarea, pierderea sau sustragerea unui document ce conține informații secrete de stat, precum și neglijența care a prilejuit altei persoane aflarea unei asemenea informații se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează faptele prevăzute în art. 303 alin.

(1) și art. 304, dacă au fost săvârșite din culpă.

[Înapoi](#)

Art. 306: Obținerea ilegală de fonduri

(1) Folosirea ori prezentarea de documente sau date false, inexacte ori incomplete, pentru primirea aprobărilor sau garanțiilor necesare acordării finanțărilor obținute sau garantate din fonduri publice, dacă are ca rezultat obținerea pe nedrept a acestor fonduri, se pedepsește cu **închisoarea de la 2 la 7 ani**.

(2) Tentativa se pedepsește.

[Înapoi](#)

Art. 307: Deturnarea de fonduri

(1) Schimbarea destinației fondurilor bănești ori a resurselor materiale alocate unei autorități publice sau instituții publice, fără respectarea prevederilor legale, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează și schimbarea, fără respectarea prevederilor legale, a destinației fondurilor provenite din finanțările obținute sau garantate din fonduri publice.

(3) Tentativa se pedepsește.

Art. 308 Infracțiuni de corupție și de serviciu comise de alte persoane

Dispozițiile referitoare la luarea de mită, darea de mită, traficul de influență, cumpărarea de influență, delapidarea, abuzul în serviciu, neglijența în serviciu, folosirea abuzivă a funcției în scop sexual, uzurparea funcției și divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice privitoare la funcționarii publici se aplică în mod corespunzător și faptelor săvârșite de către sau în legătură cu persoanele care exercită, permanent ori temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice prevăzute la art. 175 alin. (2) ori în cadrul oricărei persoane juridice.

În acest caz, limitele speciale ale pedepsei se reduc cu o treime.

Corelativ cadrului normativ de incriminare a faptelor de corupție, Codul penal sancționează distinct, în cuprinsul art. 301, conflictul de interese ca fiind fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, a îndeplinit un act ori a participat la luarea unei decizii prin care s-a obținut, direct sau indirect, un folos patrimonial, pentru sine, pentru soțul său, pentru o rudă ori pentru un afin până la gradul II inclusiv sau pentru o altă persoană cu care s-a aflat în raporturi comerciale ori de muncă în ultimii 5 ani sau din partea căreia a beneficiat ori beneficiază de foloase de orice natură, pedeapsa prevăzută de lege fiind închisoare de la 1 la 5 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

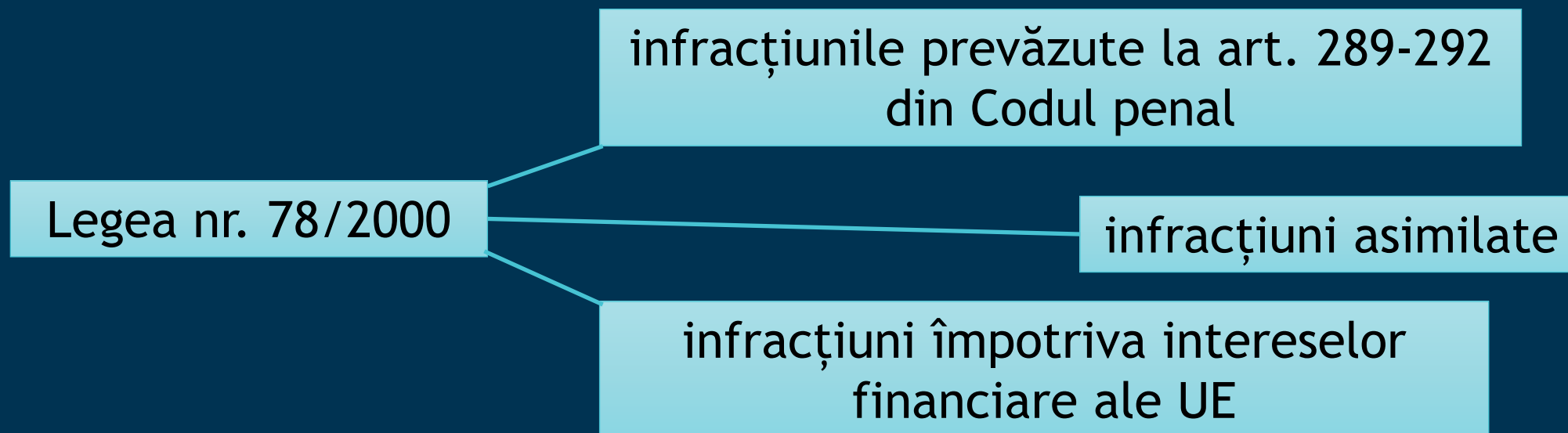
Art. 309: Faptele care au produs consecințe deosebit de grave

Dacă faptele prevăzute la delapidare, abuzul în serviciu, neglijența în serviciu, uzurparea funcției, divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice, obținerea ilegală de fonduri sau deturnarea de fonduri au produs consecințe deosebit de grave, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege se majorează cu jumătate.

Cazuri si necazuri (Campanie Anticoruptie a D.G.A)

<https://www.youtube.com/watch?v=BNij0XK2y0g>

4.3. Infrațiuni asimilate infracțiunilor de corupție prevăzute în Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, cu modificările și completările ulterioare

Articolul 10

Constituie infracțiuni și se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi următoarele fapte, dacă sunt săvârșite în scopul obținerii pentru sine sau pentru altul de bani, bunuri ori alte foloase necuvenite:

- a) stabilirea, cu intenție, a unei valori diminuate, față de valoarea comercială reală, a bunurilor aparținând operatorilor economici la care statul sau o autoritate a administrației publice locale este acționar, comisă în cadrul acțiunii de privatizare ori de executare silită, de reorganizare sau lichidare judiciară ori cu ocazia unei operațiuni comerciale, ori a bunurilor aparținând autorității publice sau instituțiilor publice, în cadrul unei acțiuni de vânzare a acestora sau de executare silită, săvârșită de cei care au atribuții de conducere, de administrare, de gestionare, de executare silită, de reorganizare ori lichidare judiciară;

- b) acordarea de subvenții cu încălcarea legii sau neurmărirea, conform legii, a respectării destinației subvențiilor;
- c) utilizarea subvențiilor în alte scopuri decât cele pentru care au fost acordate, precum și utilizarea în alte scopuri a creditelor garantate din fonduri publice sau care urmează să fie rambursate din fonduri publice.

Articolul 11

(1) Fapta persoanei care, având sarcina de a supraveghea, a controla, a reorganiza sau a lichida un operator economic privat, îndeplinește pentru acesta vreo însărcinare, intermediază ori înlesnește efectuarea unor operațiuni comerciale sau financiare ori participă cu capital la un asemenea operator economic, dacă fapta este de natură a-i aduce direct sau indirect un folos necuvenit, constituie infracțiune și se pedepsește cu **închisoare de la un an la 5 ani și interzicerea unor drepturi.**

(2) Dacă fapta prevăzută la alin. (1) a fost săvârșită într-un interval de 5 ani de la încetarea însărcinării, pedeapsa este **închisoare de la 6 luni la 3 ani sau amendă.**

Articolul 12

(1) Sunt pedepsite cu închisoarea de la 1 la 5 ani următoarele fapte, dacă sunt săvârșite în scopul obținerii pentru sine sau pentru altul de bani, bunuri ori alte foloase necuvenite:

- a) efectuarea de operațiuni financiare, ca acte de comerț, incompatibile cu funcția, atribuția sau însărcinarea pe care o îndeplinește o persoană ori încheierea de tranzacții financiare, utilizând informațiile obținute în virtutea funcției, atribuției sau însărcinării sale;
- b) folosirea, în orice mod, direct sau indirect, de informații ce nu sunt destinate publicității ori permiterea accesului unor persoane neautorizate la aceste informații.

(2) În sensul prezentei legi, operațiunile financiare constau în operațiuni care antrenează circulația de capital, operațiuni de bancă, de schimb valutar sau de credit, operațiuni de plasament, în burse, în asigurări, în plasament mutual ori privitor la conturile bancare și cele asimilate acestora, tranzacții comerciale interne și internaționale. Pentru a fi efectuate ca acte de comerț, operațiunile financiare trebuie să constituie o acțiune de intermediere în circulația bunurilor făcută în mod organizat și sistematic, în scopul obținerii de profit.

Articolul 13

Fapta persoanei care îndeplinește o funcție de conducere într-un partid, într-un sindicat sau patronat ori în cadrul unei persoane juridice fără scop patrimonial, de a folosi influența ori autoritatea sa în scopul obținerii pentru sine ori pentru altul de bani, bunuri sau alte foloase necuvenite, se pedepsește cu închisoare de la 1 la 5 ani.

Articolul 13¹

În cazul infracțiunii de șantaj, prevăzută de [art. 207 din Codul penal](#), în care este implicată o persoană dintre cele prevăzute la art. 1, limitele speciale ale pedepsei se **majorează cu o treime**.

Art. 207 Cod Penal ȘANTAJUL

(1) Constrângerea unei persoane să dea, să facă, să nu facă sau să sufere ceva, în scopul de a dobândi în mod injust un folos nepatrimonial, pentru sine ori pentru altul, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează amenințarea cu darea în vileag a unei fapte reale sau imaginare, compromițătoare pentru persoana amenințată ori pentru un membru de familie al acesteia, în scopul prevăzut în alin. (1).

(3) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) au fost comise în scopul de a dobândi în mod injust un folos patrimonial, pentru sine sau pentru altul, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani.

Articolul 13²

În cazul infracțiunilor de abuz în serviciu sau de uzurpare a funcției, dacă funcționarul public a obținut pentru sine ori pentru altul un folos necuvenit, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu o treime.

Articolul 18¹

(1) Folosirea sau prezentarea de documente ori declarații false, inexacte sau incomplete, dacă fapta are ca rezultat obținerea pe nedrept sau reținerea pe nedrept de fonduri ori active din bugetul Uniunii Europene sau bugetele administrate de aceasta ori în numele ei, se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu pedeapsa prevăzută la alin. (1) se sancționează omisiunea de a furniza, cu știință, datele cerute potrivit prevederilor legale pentru obținerea sau reținerea de fonduri ori active din bugetul Uniunii Europene sau bugetele administrate de aceasta ori în numele ei, dacă fapta are ca rezultat obținerea pe nedrept sau reținerea pe nedrept a acestor fonduri ori active.

(3) Dacă faptele prevăzute la alin. (1) și (2) au produs consecințe deosebit de grave, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu jumătate.

Articolul 18²

(1) Schimbarea, fără respectarea prevederilor legale, a destinației fondurilor sau activelor obținute ori reținute din bugetul Uniunii Europene sau din bugetele administrate de aceasta ori în numele ei se pedepsește cu **închisoare de la un an la 5 ani și interzicerea exercitării unor drepturi**.

(2) Schimbarea, fără respectarea prevederilor legale, a destinației unui folos legal obținut, dacă fapta are ca rezultat diminuarea ilegală a resurselor din bugetul Uniunii Europene sau din bugetele administrate de aceasta ori în numele ei, se sancționează cu pedeapsa prevăzută la alin. (1).

(3) Dacă faptele prevăzute la alin. (1) și (2) au produs **consecințe deosebit de grave**, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu jumătate.

Articolul 18³

(1) Folosirea sau prezentarea de documente ori declarații false, inexacte sau incomplete, care are ca rezultat diminuarea ilegală a resurselor bugetului Uniunii Europene sau ale bugetelor administrate de aceasta ori în numele ei, se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu pedeapsa prevăzută la alin. (1) se sancționează omisiunea de a furniza, cu știință, datele cerute potrivit prevederilor legale, dacă fapta are ca rezultat diminuarea ilegală a resurselor bugetului Uniunii Europene sau ale bugetelor administrate de aceasta ori în numele ei.

(3) Dacă faptele prevăzute la alin. (1) și (2) au produs consecințe deosebit de grave, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu jumătate.

Articolul 18⁴

Tentativa infracțiunilor prevăzute la art. 18¹-18³ se pedepsește.

Articolul 18⁵

Încălcarea din culpă de către directorul, administratorul sau persoana cu atribuții de decizie ori de control în cadrul unui operator economic a unei îndatoriri de serviciu, prin neîndeplinirea acesteia sau îndeplinirea ei defectuoasă, dacă fapta a avut ca rezultat săvârșirea de către o persoană care se află în subordinea sa și care a acționat în numele acelui operator economic a uneia dintre infracțiunile prevăzute la art. 18¹ - 18³ sau săvârșirea unei infracțiuni de corupție ori de spălare a banilor în legătură cu fondurile Uniunii Europene, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

Articolul 23

(1) Persoanele cu atribuții de control sunt obligate să înștiințeze organul de urmărire penală sau, după caz, organul de constatare a săvârșirii infracțiunilor, abilitat de lege, cu privire la orice date din care rezultă indicii că s-a efectuat o operațiune sau un act ilicit ce poate atrage răspunderea penală, potrivit prezentei legi.

(2) Persoanele cu atribuții de control sunt obligate, în cursul efectuării actului de control, să procedeze la asigurarea și conservarea urmelor infracțiunii, a corpurilor delictive și a oricăror mijloace de probă ce pot servi organelor de urmărire penală.

Articolul 24

Persoanele prevăzute la art. 1 lit. e), care cunosc operațiuni ce antrenează circulația de capitaluri sau alte activități, prevăzute la art. 1, privind sume de bani, bunuri sau alte valori ce se presupune că provin din infracțiuni de corupție sau asimilate acestora ori din infracțiuni ce au legătură cu acestea, au obligația să sesizeze organele de urmărire penală sau, după caz, organele de constatare a săvârșirii infracțiunii ori organele de control, abilitate de lege.

Articolul 1

(1) Prezenta lege instituie măsuri de prevenire, descoperire și sancționare a faptelor de corupție și se aplică următoarelor persoane:

e) care, indiferent de calitatea lor, realizează, controlează sau acordă asistență specializată, în măsura în care participă la luarea deciziilor sau le pot influența, cu privire la: operațiuni care antrenează circulația de capital, operațiuni de bancă, de schimb valutar sau de credit, operațiuni de plasament, în burse, în asigurări, în plasament mutual ori privitor la conturile bancare și cele asimilate acestora, tranzacții comerciale interne și internaționale;

Articolul 25

(1) Îndeplinirea cu bună-credință a obligațiilor prevăzute la art. 23 și 24 nu constituie o încălcare a secretului profesional sau bancar și nu atrage răspunderea penală, civilă sau disciplinară.

(2) Dispozițiile prevăzute la alin. (1) se aplică chiar dacă cercetarea sau judecarea faptelor semnalate a condus la neînceperea sau încetarea urmăririi penale ori la achitare.

(4) Neîndeplinirea cu rea-credință a obligațiilor prevăzute la art. 23 și 24 constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 5 ani, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă.

(5) Dacă fapta prevăzută la alin. (4) a fost săvârșită din culpă, pedeapsa este închisoarea de la 3 luni la 2 ani sau amenda.

5. CAUZE CARE POT GENERA APARIȚIA FAPTELOR DE CORUPȚIE

Cauze care pot genera apariția faptelor de corupție (ADEVĂRAT/FALS)

- reducerea personalului și supraîncărcarea celui existent cu sarcini, concomitent cu reducerile salariale și a lipsei fondurilor de premiere;
- sistem de salarizare neatractiv în sectorul public, comparativ cu al altor categorii profesionale și categorii de cetățeni cu care vin în contact;
- lipsa resurselor materiale/logistice creează necesitatea de obținere a unor „sponsorizări” pentru „rezolvarea” unor probleme de serviciu;
- dificultăți în procesul de aplicare a prevederilor actelor normative, atunci când numărul acestora este foarte mare și cu multiple ambiguități, lipsuri sau contradicții;

Cauze care pot genera apariția faptelor de corupție (ADEVĂRAT/FALS)

- permisivitatea unor acte normative, în sensul aprecierii sau interpretării subiective din partea funcționarului;
- slaba rezistență la tentațiile oferite în schimbul îndeplinirii defectuoase sau neîndeplinirii atribuțiilor de serviciu (sume de bani, bunuri, servicii, avantaje etc.);
- tendința de a acoperi abaterile colegilor, inclusiv cu privire la activitățile infracționale ale acestora. Această cultură are la bază și unitatea care se creează în timp între angajați (prin executarea în comun a unor sarcini, etc.), dar și prin mentalitatea de repulsie față de structurile de control (control intern, anticorupție, protecție);

Cauze care pot genera apariția faptelor de corupție (ADEVĂRAT/FALS)

- dificultatea funcționarilor de a refuza dispozițiile/ordinele ilegale ale unui șef, și/sau de a sesiza fapta atunci când observă derularea unor activități ilegale în interiorul instituției;
- nerefuzarea solicitărilor de soluționare a unor cereri venite de la „colegii” din diferite instituții, care sunt, uneori, la limita legalității;

Cauze care pot genera apariția faptelor de corupție (ADEVĂRAT/FALS)

- tolerarea unui comportament de acceptare a unor „atenții” din partea colegilor (o astfel de atitudine nu trebuie încurajată deoarece există o predispoziție de a crește gradul de acceptabilitate a corupției în instituție și societate);
- lipsa unor modele reale de oameni integri în societate;
- convingerea că faptele de corupție sunt greu de descoperit și probat;
- slaba informare a funcționarilor cu privire la modul de sesizare a faptelor de corupție și a instituțiilor care se ocupă de prevenirea și combaterea corupției.

6. OBLIGAȚIA FUNCȚIONARILOR DE A SESIZA FAPTELE PENALE. OMISIUNEA SESIZĂRII

*„Când poruncește conștiința, oamenii
onești procedează întotdeauna în același sens.”*

Nicolae Titulescu

În România, angajații din sistemul public au obligația de a sesiza organele de urmărire penală competente ori de câte ori au luat cunoștință de săvârșirea unei infracțiuni. Această obligație este reglementată de Codul de procedură penală, de Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, cu modificările și completările ulterioare, precum și de codurile de conduită specifice diferitelor categorii de funcționari publici.

Obligația de sesizare

- *art. 291 din Codul de procedură penală)*
- Art. 23 din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, cu modificările și completările ulterioare;

Obligația de sesizare sus-menționată revine oricărui funcționar public, indiferent de modalitatea prin care acesta a luat cunoștință despre fapta respectivă. În cazul în care un funcționar a sprijinit sau a facilitat săvârșirea respectivei infracțiuni, acesta nu se poate folosi de această prevedere pentru a sesiza fapta și a scăpa astfel de pedeapsa care i se poate aplica pentru coautorat, complicitate sau instigare.

Potrivit art. 291 din Codul de procedură penală - orice persoană cu funcție de conducere în cadrul unei autorități a administrației publice sau în cadrul altor autorități publice, instituții publice ori al altor persoane juridice de drept public, precum și orice persoană cu atribuții de control care, în exercitarea atribuțiilor lor, au luat cunoștință de săvârșirea unei infracțiuni pentru care acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, **sunt obligate să sesizeze de îndată organele de urmărire penală și să ia măsuri pentru ca urmele infracțiunii, corpurile delictive și orice alte mijloace de probă să nu dispară.**

Totodată, orice persoană care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost investită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu de interes public, care în exercitarea atribuțiilor sale a luat cunoștință de săvârșirea unei infracțiuni pentru care acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, este obligată să sesizeze de îndată organele de urmărire penală.

Obligația de sesizare o au persoanele cu:

- funcții de conducere,
- atribuții de control,
- care exercită un interes public.

Obligația persoanelor cu atribuții de control de a înștiința organele de urmărire penală sau, după caz, organele de constatare a săvârșirii infracțiunilor, abilitate de lege, cu privire la orice date din care rezultă indicii că s-a efectuat o operațiune sau un act ilicit ce poate atrage răspunderea penală, este reglementată și de art. 23 alin. 1 din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, cu modificările și completările ulterioare. În acest sens, în cursul efectuării actului de control, persoanele cu atribuții de control vor lua măsuri pentru asigurarea și conservarea urmelor infracțiunii, a corpurilor delictive și a oricăror mijloace de probă ce pot servi organelor de urmărire penală.

Conform art. 25 din Legea nr. 78/2000, îndeplinirea cu bună-credință a obligației de sesizare a persoanelor cu funcții de control, prevăzute la art. 23 nu constituie o încălcare a secretului profesional și nu atrage răspunderea penală, civilă sau disciplinară. Aceste dispoziții se aplică chiar dacă cercetarea sau judecarea faptelor semnalate a condus la neînceperea sau încetarea urmăririi penale ori la achitare. Neîndeplinirea cu rea-credință a obligației de sesizare a persoanelor cu funcții de conducere constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 5 ani, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă. În cazul în care fapta sus-menționată a fost săvârșită din culpă, pedeapsa este închisoarea de la 3 luni la 2 ani sau amendă.

7. MODURI DE SESIZARE

*„Nimic nu-i poate opri pe oamenii cu atitudine pozitivă;
nimic nu-i poate ajuta pe cei cu mentalitate greșită.”*

Thomas Jefferson

Sesizarea trebuie privită sub dublu aspect: atât ca o obligație de ordin legislativ într-o societate democratică, dar și ca o datorie civică a tuturor cetățenilor, în dorința comună de a impune o mentalitate onestă în relația interumană.

Din această perspectivă, prezentăm, în rândurile ce urmează, modalitățile prin care o persoană are dreptul și, totodată, obligația să sesizeze faptele de corupție.

Art. 288 din Codul de procedură penală stipulează 4 moduri de sesizare, respectiv:

- **plângere** - încunoștințarea făcută de o persoană fizică sau juridică, referitoare la o vătămare ce i s-a cauzat prin infracțiune;

- **denunț** - încunoștințarea făcută de către o persoană fizică sau juridică despre săvârșirea unei infracțiuni;
- **prin actele încheiate de alte organe de constatare prevăzute de lege;**
- **din oficiu** - există o plajă foarte largă de modalități concrete prin care organele în drept pot lua cunoștință de săvârșirea unor infracțiuni de corupție dintre care putem enumera: experiențe personale, lecturarea articolelor de presă, vizionarea emisiunilor de televiziune, din zvon public, din activități specifice de culegere a informațiilor etc.

Plângerea (art. 289 Codul de procedură penală) reprezintă încunoștințarea făcută de o persoană fizică sau juridică, referitoare la o vătămare ce i s-a cauzat prin infracțiune și trebuie să cuprindă: **numele, prenumele, codul numeric personal, calitatea și domiciliul petiționarului ori, pentru persoane juridice, denumirea, sediul, codul unic de înregistrare, codul de identificare fiscală, numărul de înmatriculare în registrul comerțului sau de înscriere în registrul persoanelor juridice și contul bancar, indicarea reprezentantului legal ori convențional, descrierea faptei care formează obiectul plângerii, precum și indicarea făptuitorului și a mijloacelor de probă, dacă sunt cunoscute.**

Se poate face personal sau prin mandatar. Mandatul trebuie să fie special, iar procura rămâne atașată plângerii. Dacă este făcută în scris, plângerea trebuie semnată de persoana vătămată sau de mandatar.

Denunțul în formă electronică îndeplinește condițiile de formă numai dacă este certificat prin semnătură electronică, în conformitate cu prevederile legale.

Denunțul formulat oral se consemnează într-un proces-verbal de către organul care îl primește.

Pentru persoana lipsită de capacitatea de exercițiu, denunțul se face de reprezentantul său legal. Persoana cu capacitate de exercițiu restrânsă poate face denunț cu încuviințarea persoanelor prevăzute de legea civilă. În cazul în care făptuitorul este persoana care reprezintă legal sau încuviințează actele persoanei care dorește să facă denunțul, sesizarea organelor de urmărire penală se face din oficiu.

Denunțul greșit îndreptat la organul de urmărire penală sau la instanța de judecată se trimite, pe cale administrativă, organului judiciar competent.

În cazul în care denunțul este întocmit de către o persoană care locuiește pe teritoriul României, cetățean român, străin sau persoană fără cetățenie, și prin aceasta se sesizează săvârșirea unei infracțiuni pe teritoriul unui alt stat membru al Uniunii Europene, organul judiciar este obligat să primească denunțul și să-l transmită organului competent din țara pe teritoriul căreia a fost comisă infracțiunea. Regulile privind cooperarea judiciară în materie penală se aplică în mod corespunzător.

Sesizarea din oficiu (art. 292 Codul de procedură penală)

Organul de urmărire penală se sesizează din oficiu dacă află că s-a săvârșit o infracțiune pe orice altă cale decât cele prevăzute la art. 289-291 și încheie un proces-verbal în acest sens. Exemplu: presa scrisă și audiovideo, emisiuni de radio și tv etc.

<https://www.pna.ro/sesizare.xhtml>

https://ec.europa.eu/info/about-european-commission/contact/problems-and-complaints/complaints-about-breaches-eu-law/how-make-complaint-eu-level_ro#depunerea-unei-plingeri-on-line

<https://www.alacromania.ro/raporteaza-coruptia>

Reacția personalului la corupție

Atitudinea corectă, onestă și loială a funcționarilor din cadrul sistemului public, menită să protejeze acele valori sociale care au ca scop asigurarea unor servicii publice de calitate, în care să primeze interesul public, a fost încurajată și de legiuitor, o dată în plus, prin reglementarea în textul *art. 267 Cod penal* a infracțiunii denumită marginal *omisiunea sesizării*.

Art. 267: Omisiunea sesizării

- (1) Funcționarul public care, luând cunoștință de săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală în legătură cu serviciul în cadrul căruia își îndeplinește sarcinile, omite sesizarea de îndată a organelor de urmărire penală se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.
- (2) Când fapta este săvârșită din culpă, pedeapsa este închisoarea de la 3 luni la un an sau amenda.

COMUNICATE D.N.A.

Luna	Nr. condamnați prin hotărâri definitive / exemple	Infrațiuni	Pedepsele dispuse de judecători variază între
2022 (cel mai mare număr de cauze soluționate de la înființare DNA)	din 779 de inculpați trimiși în judecată au fost condamnați 439 prin 287 hotărâri penale / din care 252 persoane au ocupat funcții de conducere, control, demnități publice și alte funcții importante		
Noiembrie 2022	30 inculpați prin 28 hotărâri judecătorești definitive	luare și dare de mită, trafic de influență, abuz în serviciu, fraudarea fondurilor europene etc.	4 ani și 3 luni închisoare și 10 luni cu amânarea aplicării pedepsei
Septembrie - Octombrie 2022	au fost condamnați 60 inculpați prin 49 hotărâri judecătorești definitive / trezorier de partid, un comisar de poliție, 3 controlori vamali, un preot, un avocat, 2 funcționari publici, un primar comună, un director cadastru, un director executiv primărie de oraș, 3 funcționari ai unor autorități locale	luare și dare de mită, trafic de influență, abuz în serviciu, fraudarea fondurilor europene	6 ani închisoare și 1 an cu amânarea aplicării pedepsei

Din analiza Sintezelor condamnărilor definitive din perioada iunie-august 2022 pentru infracțiuni de luare și dare de mită, trafic de influență, șantaj, abuz în serviciu, fraudarea fondurilor europene etc, postate pe site-ul D.N.A., rezultă următoarele:

- ❖ în luna iunie 2022 au fost condamnați 27 inculpați. Printre cei condamnați definitiv de află: 1 primar de municipiu, 2 ofițeri de poliție, 2 comandori de aviație, 2 director de instituții publice locale, 1 consilier din minister. Pedepsele dispuse de judecători variază între 9 ani închisoare și 7.500 lei amendă penală.

- ❖ în luna iulie 2022 au fost condamnați 15 inculpați. Printre cei condamnați definitiv de află: 1 vicepreședinte de consiliu județean, 1 președinte al Casei Naționale de Sănătate, 1 rector și 1 prorector ai Academiei de Poliție “Alexandru Ioan Cuza”, 1 director al unei Agenții Județene pentru Plăți și Inspecție Socială, 1 specialist din cadru D.N.A., 1 primar de comună etc Pedepsele dispuse de judecători variază între 9 ani închisoare și 4 luni închisoare cu suspendarea executării pedepsei pe durata unui termen de supraveghere.

- ❖ în luna august 2022 au fost condamnați 16 inculpați. Printre cei condamnați definitiv de află: 1 **primar municipiu**, șeful I.S.C.I.R., 1 **funcționar A.P.I.A.** 1 etc Pedepsele dispuse de judecători variază între 5 ani închisoare și 1 an închisoare cu amânarea aplicării pedepsei.

8. INCOMPATIBILITĂȚILE ȘI CONFLICTELE DE INTERESE

Definiție 1:

Un oficial public este în conflict de interese atunci când, în virtutea funcției publice pe care o ocupă, ia o decizie sau participă la luarea unei decizii cu privire la care are și un interes personal.

Definiție 2:

Recomandarea 10/2000 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei include o definiție a conflictului de interese pentru funcționarii publici (art. 13):

Conflictul de interese apare atunci când funcționarul public are un interes personal care influențează sau pare să influențeze îndeplinirea atribuțiilor sale oficiale cu imparțialitate și obiectivitate. Interesele private ale funcționarului public pot include un beneficiu pentru sine sau pentru familia sa, pentru rudele sale apropiate, pentru prieteni, pentru persoane sau organizații cu care funcționarul public a avut relații politice sau de afaceri. Interesul personal se poate referi și la orice datorii pe care funcționarul public le are față de persoanele enumerate mai sus.

Definiție 3:

conform O.E.C.D. (Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică):

Conflictul de interese implică un conflict între datoria față de public și interesele personale ale unui oficial public. Conflictul de interese apare atunci când interesele oficialului public ca persoană privată influențează sau ar putea influența necorespunzător îndeplinirea obligațiilor și responsabilităților oficiale.

1. Participarea la luarea unei decizii - această condiție este îndeplinită atât atunci când decizia depinde exclusiv de voința oficialului public în cauză, cât și atunci când acțiunea oficialului public respectiv reprezintă doar o verigă din procesul de luare a deciziei. Condiția este îndeplinită și atunci când oficialul public este parte a unui organism colectiv care decide prin vot, iar acesta participă la dezbateri și la vot.

2. Existența unui interes personal - acesta poate fi reprezentat de un beneficiu pe care oficialul public sau o persoană apropiată acestuia îl obține ca urmare a deciziei luate. Așadar, pentru a se afla într-un conflict de interese, oficialul public trebuie să ia parte la luarea unei decizii care să îi afecteze un interes personal.

TIPURI DE CONFLICTE DE INTERESE:

- ❖ *Conflictul de interese potențial* (un oficial are interese personale de natură să producă un conflict de interese dacă ar trebui luată o decizie publică)
- ❖ *Conflictul de interese actual* (conflictul de interese actual apare în momentul în care oficialul este pus în situația de a lua o decizie care l-ar avantaja sau care ar avantaja un apropiat de-al său sau un partener de afaceri)
- ❖ *Conflictul de interese consumat* (oficialul public participă la luarea deciziei cu privire la care are un interes personal, încălcând prevederile legale)

GRADE DE RUDENIE ȘI AFINITATE:

Gradul de rudenie se aplică după cum urmează:

- gradul I: fiul și tatăl;
- gradul II: frații;
- gradul III: unchiul și nepotul de frate;
- gradul IV: verii.

Relația de afinitate apare între un soț/soție și rudele celui alt soț/soție. Gradul de afinitate este luat în calcul astfel:

- gradul I: mama și soția fiului acesteia/soacra și nora;
- gradul II: cumnatele și cumnații;
- gradul III: unchiul și soția nepotului de frate;
- gradul IV: verii, soții și soțiile acestora.

COMPETENȚE:

A. Drept penal: Cod Penal - Articolul 301 - Competența aparține Parchetului de pe lângă Judecătoria:

Art. 301: Fapta funcționarului public care, în exercițiul atribuțiilor de serviciu, a îndeplinit un act prin care s-a obținut un folos patrimonial pentru sine, pentru soțul său, pentru o rudă ori un afin până la gradul II inclusiv se pedepsește cu închisoare de la 1 an la 5 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică pe o perioadă de 3 ani.

Alte infracțiuni înrudite, *Legea nr. 78/2000* - competența aparține Direcției Naționale Anticorupție sau, după caz, altor structuri de parchet din Ministerul Public.

Conform *art. 12*, se pedepsesc cu închisoarea de la 1 la 5 ani faptele de mai jos, dacă sunt săvârșite în scopul obținerii pentru sine sau pentru altul de bani, bunuri ori alte foloase necuvenite:

- efectuarea de operațiuni financiare, ca acte de comerț, incompatibile cu funcția, atribuția sau însărcinarea pe care o îndeplinește o persoană ori încheierea de tranzacții financiare, utilizând informațiile obținute în virtutea funcției, atribuției sau însărcinării sale;
- folosirea, în orice mod, direct sau indirect, de informații ce nu sunt destinate publicității ori permiterea accesului unor persoane neautorizate la aceste informații.

Conform *art. 13*, se pedepsește cu închisoarea la 1 la 5 ani fapta persoanei care deține o funcție de conducere într-un partid, într-un sindicat sau patronat ori în cadrul unei persoane juridice fără scop patrimonial, de a folosi influența ori autoritatea sa în scopul obținerii pentru sine ori pentru altul de bani, bunuri sau alte foloase necuvenite.

B. *Drept administrativ* - Competența aparține Agenției Naționale de Integritate (A.N.I.):

Pentru *funcționarii publici*:

Situațiile în care un funcționar public se află în conflict de interese sunt specificate în *articolul 79, cartea I, titlul IV, capitolul I din Legea nr. 161/2003*.

Acesta apare atunci când:

- este chemat să rezolve cereri, să ia decizii sau să participe la luarea deciziilor cu privire la persoane fizice și juridice cu care are relații cu caracter patrimonial;
- participă în cadrul aceleiași comisii, constituite conform legii, cu funcționari publici care au calitatea de soț sau rudă de gradul I;
- interesele sale patrimoniale, ale soțului sau rudelor sale de gradul I pot influența deciziile pe care trebuie să le ia în exercitarea funcției publice.

În situația în care există un conflict de interese, funcționarul este obligat să se abțină de la rezolvarea cererii, luarea deciziei sau participarea la luarea unei decizii și să-l informeze de îndată pe șeful ierarhic căruia îi este subordonat direct.

Acesta este obligat să ia măsurile care se impun pentru exercitarea cu imparțialitate a funcției publice, în termen de cel mult 3 zile de la data luării la cunoștință. Încălcarea dispozițiilor poate atrage, după caz, răspunderea disciplinară, administrativă, civilă ori penală, potrivit legii.

DECLARAȚIA DE INTERESE

Declarațiile de interese se întocmesc pe propria răspundere și cuprind funcțiile și activitățile prevăzute în *anexa nr. 2 din Legea nr. 176/2010* privind integritatea în exercitarea funcțiilor și demnităților publice, pentru modificarea și completarea Legii nr. 144/2007 privind înființarea, organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Integritate, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative, potrivit prevederilor *Legii nr. 161/2003* privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției, cu modificările și completările ulterioare.

CONFLICTELE DE INTERESE

Aceste situații caracterizate prin necesitatea de a alege între obligațiile/cerințele postului ocupat și propriile interese, pot afecta și mediul de afaceri, persoanele care se regăsesc în astfel de situații nefiind neapărat corupte, însă adesea regăsindu-se anterior în postura de a avea un interes personal care a influențat în mod nepotrivit, performanțele individuale.

Astfel, se recomandă, pe cât posibil, evitarea unor situații, precum și dezvoltarea de pârgii organizaționale care să permită identificarea, raportarea și evitarea unor conflicte de interese.

STUDIU DE CAZ

Un funcționar public angajat al instituției X participă la un concurs de angajare la o societate la care statul este acționar unic. În urma concursului acesta este declarat admis și încheie contract individual de muncă cu directorul societății. Acesta își suspendă raportul de serviciu cu data începerii raportului de muncă.

S-a creat o stare de incompatibilitate?

Conform dispozițiilor Legii nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției, cu modificările și completările ulterioare:

➤ La art. 94 se prevede că:

"(1) Calitatea de funcționar public este incompatibilă cu exercitarea oricărei alte funcții publice sau calități decât cea în care a fost numit, precum și cu funcțiile de demnitate publică.

(2) Funcționarii publici nu pot deține alte funcții și nu pot desfășura alte activități, remunerate sau neremunerate, după cum urmează:

- a) în cadrul autorităților sau instituțiilor publice;*
- b) în cadrul cabinetului demnitarului, cu excepția cazului în care funcționarul public este suspendat din funcția publică, în condițiile legii, pe durata numirii sale;*
- c) în cadrul regiilor autonome, societăților comerciale ori în alte unități cu scop lucrativ din sectorul public;*
- d) în calitate de membru al unui grup de interes economic.*

(2¹) Nu se află în situație de incompatibilitate, în sensul prevederilor alin. (2) lit.a) și c), funcționarul public care:

a) este desemnat printr-un act administrativ, emis în condițiile legii, să reprezinte interesele statului în legătură cu activitățile desfășurate de operatorii economici cu capital ori patrimoniu integral sau majoritar de stat, în condițiile rezultate din actele normative în vigoare;

b) este desemnat printr-un act administrativ, emis în condițiile legii, să participe în calitate de reprezentant al autorității ori instituției publice în cadrul unor organisme sau organe colective de conducere constituite în temeiul actelor normative în vigoare;

c) exercită un mandat de reprezentare, pe baza desemnării de către o autoritate sau instituție publică, în condițiile expres prevăzute de actele normative în vigoare.

(2²) Nu se află în situație de incompatibilitate, în sensul prevederilor alin. (2), funcționarul public care este desemnat prin act administrativ pentru a face parte din echipa de proiect finanțat din fonduri comunitare nerambursabile postaderare, precum și din împrumuturi externe contractate sau garantate de stat rambursabile sau nerambursabile, cu excepția funcționarilor publici care exercită atribuții ca auditor sau atribuții de control asupra activității derulate în cadrul acesteia și a funcționarilor publici care fac parte din echipa de proiect, dar pentru care activitatea desfășurată în cadrul respectivei echipe generează o situație de conflict de interese cu funcția publică pe care o ocupă.”

➤ La art. 96 se prevede că:

„(1) Funcționarii publici, funcționarii publici parlamentari și funcționarii publici cu statut special pot exercita funcții sau activități în domeniul didactic, al cercetării științifice, al creației literar-artistice. Funcționarii publici, funcționarii publici parlamentari și funcționarii publici cu statut special pot exercita funcții în alte domenii de activitate din sectorul privat, care nu sunt în legătură directă sau indirectă cu atribuțiile exercitate ca funcționar public, funcționar public parlamentar sau funcționar public cu statut special, potrivit fișei postului.”

9. PROTECȚIA AVERTIZORILOR ÎN INTERES PUBLIC

*„A fi simplu, dar cinstit e mai prețios decât
a fi genial, dar necinstit.”*

Honoré de Balzac

Legea nr. 361/2022 privind protecția avertizorilor în interes public, transpune Directiva (UE) nr. 1937/2019 a Parlamentului European și a Consiliului privind protecția persoanelor care raportează încălcări ale dreptului U.E., a fost publicată în M.O. nr. 1.218/19.12.2022 și a intrat în vigoare începând cu data de 22.12.2022.

Legea este structurată pe 8 capitole și are 3 anexe, astfel:

Capitolul I: Dispoziții generale

Capitolul II: Modalități de raportare și dispoziții comune aplicabile raportărilor privind încălcări ale legii

Capitolul III: Raportarea prin canale interne de raportare

Capitolul IV: Raportarea prin canale externe de raportare

Capitolul V: Divulgări publice

Capitolul VI: Măsuri de protecție, măsuri de sprijin și măsuri reparatorii

Capitolul VII: Sancțiuni

Capitolul VIII: Dispoziții tranzitorii și finale

Legea nr. 361/2022:

- ✓ constituie cadrul general în materia protecției persoanelor care raportează încălcări ale legii, care sau produs sau care sunt susceptibile să se producă, în cadrul autorităților, instituțiilor publice, altor persoane juridice de drept public, precum și în cadrul persoanelor juridice de drept privat.

Legea nr. 361/2022:

- ✓ Reglementează procedura de primire, de examinare și soluționare a raportărilor, drepturile și obligațiile persoanelor care efectuează raportări sau divulgă public informații privind încălcări ale legii, măsurile de protecție a acestora, obligațiile autorităților, instituțiilor publice, altor persoane juridice de drept public, precum și persoanelor juridice de drept privat, drepturile persoanelor vizate, precum și atribuțiile autorităților competente.

Legea nr. 361/2022:

- ✓ Nu aduce atingere dispozițiilor privind:
 - a) protecția informațiilor clasificate;
 - b) secretul profesional al avocatului;
 - c) confidențialitatea informațiilor medicale;
 - d) caracterul secret al deliberărilor judiciare;
 - e) normele de procedură penală.

Legea nr. 361/2022:

- ✓ Nu aduce atingere dreptului lucrătorilor de a se consulta cu reprezentanții acestora sau cu sindicatele și nici normelor privind protecția împotriva oricărei măsuri prejudiciabile, determinate de astfel de consultări.
- ✓ Nu aduce atingere normelor privind autonomia partenerilor sociali și dreptul acestora de a încheia contracte sau acorduri colective.

Legea nr. 361/2022 definește avertizorul în interes public ca fiind persoana fizică care efectuează o raportare sau divulgă public informații referitoare la încălcări ale legii, obținute în context profesional.

În categoria acestor persoane intră, cel puțin, următoarele:

- a) lucrătorii;
- b) persoanele care desfășoară o activitate independentă, în înțelesul art. 49 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene;
- c) acționarii și persoanele care fac parte din organul de administrare, de conducere sau de supraveghere al unei întreprinderi, inclusiv membrii neexecutivi ai consiliului de administrație, precum și voluntarii și stagiarilor remunerați sau neremunerați;
- d) orice persoană care lucrează sub supravegherea și conducerea persoanei fizice sau juridice cu care s-a încheiat contractul, a subcontractanților și a furnizorilor acesteia.

Legea nr. 361/2022 se aplică și

- ✓ persoanelor ale căror raporturi de muncă nu au început încă și care efectuează raportări prin intermediul canalelor de raportare interne sau externe sau divulgă public informații privind încălcări ale legii obținute în timpul procesului de recrutare sau altor negocieri precontractuale sau în cazul în care raportul de muncă sau raportul de serviciu a încetat;
- ✓ persoanelor care raportează sau dezvăluie public informații privind încălcări ale legii în mod anonim.

Avertizarea în interes public este definită și ca fiind sesizarea făcută cu bună-credință cu privire la orice faptă care presupune o încălcare a legii, a deontologiei profesionale sau a principiilor bunei administrări, eficienței, eficacității, economicității și transparenței.

**10. ASPECTE SPECIFICE ÎN
DOMENIUL ACHIZIȚIILOR PUBLICE ȘI AL
ACCESĂRII DE FONDURI EUROPENE
CU IMPACT ÎN
DOMENIUL LUPTEI ANTI - CORUPȚIEI**

CONFLICTE DE INTERESE

Pe parcursul aplicării procedurii de atribuire, autoritatea contractantă are obligația de a lua toate măsurile necesare pentru a preveni, identifica și remedia situațiile de conflict de interese, în scopul evitării denaturării concurenței și al asigurării tratamentului egal pentru toți operatorii economici. (*art. 58 din Legea nr. 98/2016*)

Prin conflict de interese se înțelege orice situație în care membrii personalului autorității contractante sau ai unui furnizor de servicii de achiziție care acționează în numele autorității contractante, care sunt implicați în desfășurarea procedurii de atribuire sau care pot influența rezultatul acesteia au, în mod direct sau indirect, un interes financiar, economic sau un alt interes personal, care ar putea fi perceput ca element care compromite imparțialitatea ori independența lor în contextul procedurii de atribuire. (*art. 59 din Legea nr. 98/2016*)

SITUAȚII POTENȚIAL GENERATOARE DE CONFLICTE DE INTERESE

Reprezintă situații potențial generatoare de conflict de interese orice situații care ar putea duce la apariția unui conflict de interese (reglementate cu titlu exemplificativ):

- ❖ participarea în procesul de verificare/evaluare a solicitărilor de participare/ofertelor a unei persoane care este soț/soție, rudă sau afin, până la gradul al doilea inclusiv, cu persoane care fac parte din consiliul de administrație/organul de conducere sau de supervizare a unuia dintre ofertanți/candidați, terți susținători ori subcontractanți propuși;
- ❖ participarea în procesul de verificare/evaluare a solicitărilor de participare/ofertelor a unei persoane despre care se constată sau cu privire la care există indicii rezonabile/informații concrete că poate avea, direct ori indirect, un interes personal, financiar, economic sau de altă natură, ori se află într-o altă situație de natură să îi afecteze independența și imparțialitatea pe parcursul procesului de evaluare;

situația în care ofertantul individual/ofertantul asociat/candidatul/subcontractantul propus/terțul susținător are drept membri în cadrul consiliului de administrație/organului de conducere sau de supervizare și/sau are acționari ori asociați semnificativi persoane care sunt soț/soție, rudă sau afin până la gradul al doilea inclusiv ori care se află în relații comerciale cu persoane cu funcții de decizie în cadrul autorității contractante sau al furnizorului de servicii de achiziție implicat în procedura de atribuire;

Acționar sau asociat semnificativ înseamnă persoana care exercită drepturi aferente unor acțiuni care, cumulate, reprezintă cel puțin 10% din capitalul social sau îi conferă deținătorului cel puțin 10% din totalul drepturilor de vot în adunarea generală.

- ❖ situația în care ofertantul/candidatul a nominalizat printre principalele persoane desemnate pentru executarea contractului persoane care sunt soț/soție, rudă sau afin până la gradul al doilea inclusiv ori care se află în relații comerciale cu persoane cu funcții de decizie în cadrul autorității contractante sau al furnizorului de servicii de achiziție implicat în procedura de atribuire.

Ofertantul declarat câștigător cu care autoritatea contractantă a încheiat contractul de achiziție publică nu are dreptul de a angaja sau încheia orice alte înțelegeri privind prestarea de servicii, direct ori indirect, în scopul îndeplinirii contractului de achiziție publică, cu persoane fizice sau juridice care au fost implicate în procesul de verificare/evaluare a solicitărilor de participare/ofertelor depuse în cadrul unei proceduri de atribuire ori angajați/foști angajați ai autorității contractante sau ai furnizorului de servicii de achiziție implicat în procedura de atribuire cu care autoritatea contractantă/furnizorul de servicii de achiziție implicat în procedura de atribuire a încetat relațiile contractuale ulterior atribuirii contractului de achiziție publică, pe parcursul unei perioade de cel puțin 12 luni de la încheierea contractului, sub sancțiunea rezoluțiunii ori rezilierii de drept a contractului respectiv.

(art. 61 din Legea nr. 98/2016)

DEMERSURI PRIVIND EVITAREA UNOR ASTFEL DE SITUAȚII POTENȚIAL GENERATOARE DE CONFLICTE DE INTERESE

În cazul în care autoritatea contractantă identifică o situație potențial generatoare de conflict de interese în sensul *art. 59*, aceasta are obligația de a întreprinde orice demersuri necesare pentru a stabili dacă situația respectivă reprezintă o situație de conflict de interese și de a prezenta candidatului/ofertantului aflat în respectiva situație o expunere a motivelor care, în opinia autorității contractante, sunt de natură să ducă la un conflict de interese.

(alin. 1 art. 62 din Legea nr. 98/2016)

DEMERSURI PRIVIND EVITAREA UNOR ASTFEL DE SITUAȚII POTENȚIAL GENERATOARE DE CONFLICTE DE INTERESE

În cazul în care autoritatea contractantă identifică o situație potențial generatoare de conflict de interese în sensul *art. 59*, aceasta are obligația de a întreprinde orice demersuri necesare pentru a stabili dacă situația respectivă reprezintă o situație de conflict de interese și de a prezenta candidatului/ofertantului aflat în respectiva situație o expunere a motivelor care, în opinia autorității contractante, sunt de natură să ducă la un conflict de interese.

(alin. 1 art. 62 din Legea nr. 98/2016)

Autoritatea contractantă solicită candidatului/ofertantului transmiterea punctului său de vedere cu privire la respectiva situație.

În cazul în care autoritatea contractantă stabilește că există un conflict de interese, autoritatea contractantă adoptă măsurile necesare pentru eliminarea circumstanțelor care au generat conflictul de interese, dispunând măsuri cum ar fi:

- ✓ înlocuirea persoanelor responsabile cu evaluarea ofertelor, atunci când le este afectată imparțialitatea, acolo unde este posibil, sau
- ✓ eliminarea ofertantului/candidatului aflat în relație cu persoanele cu funcții de decizie din cadrul autorității contractante.

Autoritatea contractantă precizează în documentele achiziției numele persoanelor cu funcții de decizie în cadrul autorității contractante sau al furnizorului de servicii de achiziție implicat în procedura de atribuire.

Autoritatea contractantă publică prin mijloace electronice denumirea și datele de identificare ale ofertantului/candidatului/ subcontractantului propus/terțului susținător, în termen de maximum 5 zile de la expirarea termenului-limită de depunere a solicitărilor de participare/ofertelor, cu excepția persoanelor fizice, în cazul cărora se publică doar numele.

MĂSURI DE ASIGURARE A CONFIDENȚIALITĂȚII

Autoritatea contractantă are obligația de a asigura protejarea integrității datelor, a confidențialității ofertelor și a solicitărilor de participare în cadrul tuturor operațiunilor de comunicare, transmitere și stocare a informațiilor. Conținutul ofertelor și al solicitărilor de participare, precum și cel al planurilor/proiectelor în cazul concursurilor de soluții este confidențial până la publicarea raportului procedurii. Autoritatea contractantă ia cunoștință de conținutul ofertelor, al solicitărilor de participare sau al planurilor/proiectelor în cazul concursurilor de soluții numai de la data stabilită pentru deschiderea acestora.

MĂSURI ALTERNATIVE

Autoritatea contractantă are dreptul, dacă este necesar, să impună utilizarea unor instrumente și dispozitive care nu sunt disponibile cu caracter general, cu condiția să ofere mijloace alternative de acces.

Autoritatea contractantă oferă mijloace alternative de acces adecvate dacă se află într-una dintre următoarele situații:

a) oferă acces direct, liber, complet și gratuit, prin mijloace electronice, la instrumentele și dispozitivele prevăzute la alin. (1) de la data publicării anunțului de participare; în cuprinsul anunțului de participare se specifică adresa de internet la care sunt accesibile aceste instrumente și dispozitive;

- b) asigură că operatorii economici care nu au acces la instrumentele și dispozitivele prevăzute la alin. (1) și nici posibilitatea de a le obține în termenele stabilite, cu condiția ca lipsa accesului să nu poată fi atribuită operatorului economic în cauză, pot avea acces la procedura de atribuire prin utilizarea unor dispozitive provizorii puse la dispoziție cu titlu gratuit online;
- c) asigură disponibilitatea unei metode alternative pentru depunerea electronică a ofertelor.

MOTIVE DE EXCLUDERE A CANDIDATULUI/OFERTANTULUI

(1) Autoritatea contractantă exclude din procedura de atribuire a contractului de achiziție publică/acordului-cadru orice operator economic cu privire la care a stabilit, în urma analizei informațiilor și documentelor prezentate de acesta, sau a luat cunoștință în orice alt mod că a fost condamnat prin hotărâre definitivă a unei instanțe judecătorești, pentru comiterea uneia dintre următoarele infracțiuni:

a) constituirea unui grup infracțional organizat, prevăzută de *art. 367 din Legea nr. 286/2009* privind Codul penal, cu modificările și completările ulterioare, sau de dispozițiile corespunzătoare ale legislației penale a statului în care respectivul operator economic a fost condamnat;

b) infracțiuni de corupție, prevăzute de *art. 289-294 din Legea nr. 286/2009*, cu modificările și completările ulterioare, și infracțiuni asimilate infracțiunilor de corupție prevăzute de *art. 10-13 din Legea nr. 78/2000* pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, cu modificările și completările ulterioare, sau de dispozițiile corespunzătoare ale legislației penale a statului în care respectivul operator economic a fost condamnat;

c) infracțiuni împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene, prevăzute de *art. 18¹-18⁵ din Legea nr. 78/2000*, cu modificările și completările ulterioare, sau de dispozițiile corespunzătoare ale legislației penale a statului în care respectivul operator economic a fost condamnat;

d) acte de terorism, prevăzute de *art. 32-35 și art. 37-38 din Legea nr. 535/2004* privind prevenirea și combaterea terorismului, cu modificările și completările ulterioare, sau de dispozițiile corespunzătoare ale legislației penale a statului în care respectivul operator economic a fost condamnat;

e) spălarea banilor, prevăzută de *art. 29 din Legea nr. 656/2002* pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor, precum și pentru instituirea unor măsuri de prevenire și combatere a finanțării terorismului, republicată, cu modificările ulterioare, sau finanțarea terorismului, prevăzută de *art. 36 din Legea nr. 535/2004*, cu modificările și completările ulterioare, sau de dispozițiile corespunzătoare ale legislației penale a statului în care respectivul operator economic a fost condamnat;

f) traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile, prevăzute de *art. 209- 217 din Legea nr. 286/2009*, cu modificările și completările ulterioare, sau de dispozițiile corespunzătoare ale legislației penale a statului în care respectivul operator economic a fost condamnat;

g) fraudă, în sensul *articolului 1 din Convenția privind protejarea intereselor financiare ale Comunităților Europene din 27 noiembrie 1995*.

(2) Obligația de a exclude din procedura de atribuire un operator economic, în conformitate cu dispozițiile alin. (1), se aplică și în cazul în care persoana condamnată printr-o hotărâre definitivă este membru al organului de administrare, de conducere sau de supraveghere al respectivului operator economic sau are putere de reprezentare, de decizie sau de control în cadrul acestuia.

Excepție:

În cazuri excepționale, autoritatea contractantă are dreptul de a nu exclude din procedura de atribuire un operator economic care se află într-una dintre situațiile prevăzute la *art. 164 alin. (1) și (2) din Legea nr. 98/2016*, pentru motive imperative de interes general, precum sănătatea publică mediului.

Autoritatea contractantă exclude din procedura de atribuire orice operator economic despre care are cunoștință că și-a încălcat obligațiile privind plata impozitelor, taxelor sau a contribuțiilor la bugetul general consolidat, iar acest lucru a fost stabilit printr-o hotărâre judecătorească sau decizie administrativă având caracter definitiv și obligatoriu în conformitate cu legea statului în care respectivul operator economic este înființat (*art.165 din Legea nr. 98/2016*).

Condiții:

Poate demonstra prin orice mijloace adecvate că respectivul operator economic și-a încălcat obligațiile privind plata impozitelor, taxelor sau a contribuțiilor la bugetul general consolidat.

Excepții:

- anterior deciziei de excludere, își îndeplinește obligațiile sau
- beneficiază, în condițiile legii, de eșalonarea acestora ori de alte facilități în vederea plății acestora, inclusiv, după caz, a eventualelor dobânzi ori penalități de întârziere acumulate sau a amenzilor sau
- quantumul impozitelor, taxelor și contribuțiilor la bugetul general consolidat datorate și restante este mai mic de 10.000 lei.

Autoritatea contractantă exclude din procedura de atribuire a contractului de achiziție publică/acordului-cadru orice operator economic care se află în oricare dintre următoarele situații (*art 167 din Legea nr. 98/2016*):

a) a încălcat obligațiile stabilite potrivit *art. 51*, iar autoritatea contractantă poate demonstra acest lucru prin orice mijloc de probă adecvat, cum ar fi decizii ale autorităților competente prin care se constată încălcarea acestor obligații;

Conform *art. 51* Autoritatea contractantă are totodată obligația de a solicita operatorilor economici să indice în cadrul ofertei faptul că la elaborarea acesteia au ținut cont de obligațiile relevante din domeniile mediului, social și al relațiilor de muncă.

- b) se află în procedura insolvenței sau în lichidare, în supraveghere judiciară sau în încetarea activității;
- c) a comis o abatere profesională gravă care îi pune în discuție integritatea, iar autoritatea contractantă poate demonstra acest lucru prin orice mijloc de probă adecvat, cum ar fi o decizie a unei instanțe judecătorești sau a unei autorități administrative;
- d) autoritatea contractantă are suficiente indicii rezonabile/informații concrete pentru a considera că operatorul economic a încheiat cu alți operatori economici acorduri care vizează denaturarea concurenței în cadrul sau în legătură cu procedura în cauză.

SUFICIENTE INDICII PLAUZIBILE (exemple)

- ❖ în cadrul organelor de conducere a 2 sau mai multor operatori economici participanți la procedura de atribuire se regăsesc aceleași persoane sau persoane care sunt soț/soție, rudă sau afin până la gradul al doilea inclusiv ori care au interese comune de natură personală, financiară sau economică sau de orice altă natură;
- ❖ un ofertant/candidat a depus două sau mai multe oferte/solicitări de participare, atât individual cât și în comun cu alți operatori economici sau doar în comun cu alți operatori economici;
- ❖ un ofertant/candidat a depus ofertă/solicitare de participare individuală/în comun cu alți operatori economici și este nominalizat ca subcontractant în cadrul unei alte oferte/solicitări de participare.

ATENȚIE:

Înainte de excluderea unui operator autoritatea contractantă solicită în scris Consiliului Concurenței punctul de vedere cu privire la indiciile identificate care vizează denaturarea concurenței în cadrul sau în legătură cu procedura de atribuire în cauză, pe care acesta îl va înainta în termen de maximum 15 zile.

- e) se află într-o situație de conflict de interese în cadrul sau în legătură cu procedura în cauză, iar această situație nu poate fi remediată în mod efectiv prin alte măsuri mai puțin severe;
- f) participarea anterioară a operatorului economic la pregătirea procedurii de atribuire a condus la o distorsionare a concurenței, iar această situație nu poate fi remediată prin alte măsuri mai puțin severe;
- g) operatorul economic și-a încălcat în mod grav sau repetat obligațiile principale ce-i revineau în cadrul unui contract de achiziții publice, al unui contract de achiziții sectoriale sau al unui contract de concesiune încheiate anterior, iar aceste încălcări au dus la încetarea anticipată a respectivului contract, plata de daune-interese sau alte sancțiuni comparabile;

- h) operatorul economic s-a făcut vinovat de declarații false în conținutul informațiilor transmise la solicitarea autorității contractante în scopul verificării absenței motivelor de excludere sau al îndeplinirii criteriilor de calificare și selecție, nu a prezentat aceste informații sau nu este în măsură să prezinte documentele justificative solicitate;
- i) operatorul economic a încercat să influențeze în mod nelegal procesul decizional al autorității contractante, să obțină informații confidențiale care i-ar putea conferi avantaje nejustificate în cadrul procedurii de atribuire sau a furnizat din neglijență informații eronate care pot avea o influență semnificativă asupra deciziilor autorității contractante privind excluderea din procedura de atribuire a respectivului operator economic, selectarea acestuia sau atribuirea contractului de achiziție publică/acordului-cadru către respectivul operator economic.

ALTE MOTIVE / SITUAȚII DE EXCLUDERE:

Încălțări grave ale obligațiilor contractuale (cu titlu exemplificativ)

- ❖ neexecutarea contractului,
- ❖ livrarea/prestarea/executarea unor produse/servicii/lucrări care prezintă neconformități majore care le fac improprii utilizării conform destinației prevăzute în contract.

ATENȚIE:

Orice operator economic aflat în oricare dintre situațiile prevăzute anterior de excludere care atrag excluderea din procedura de atribuire poate furniza dovezi care să arate că măsurile luate de acesta sunt suficiente pentru a-și demonstra în concret credibilitatea prin raportare la motivele de excludere. În cazul în care autoritatea contractantă consideră dovezile prezentate de operatorul economic ca fiind suficiente pentru demonstrarea în concret a credibilității, autoritatea contractantă nu exclude operatorul economic din procedura de atribuire.

PREVENIREA, CONSTATAREA ȘI SANȚIONAREA NEREGULILOR APARUTE ÎN OBTINEREA ȘI UTILIZAREA FONDURILOR EUROPENE ȘI/SAU A FONDURILOR PUBLICE NAȚIONALE AFERENTE ACESTORA

Instituții:

- ✓ DLAF
- ✓ OLAF
- ✓ Autoritatea de Audit/structurile de audit intern
- ✓ Autorități cu competențe în gestionarea fondurilor europene

DLAF (DEPARTAMENTUL PENTRU LUPTA ANTIFRAUDĂ)

DLAF asigură, sprijină și coordonează îndeplinirea obligațiilor ce revin României privind protecția intereselor financiare ale Uniunii Europene, în conformitate cu prevederile *art. 325 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene*.

DLAF este instituția de contact cu Oficiul European de Luptă Antifraudă - OLAF din cadrul Comisiei Europene.

OLAF (OFICIUL EUROPEAN DE LUPTA ANTI-FRAUDA)

OLAF este o instituție care se ocupă de protejarea intereselor Uniunii Europene, lupta împotriva fraudei, corupției sau a oricărei alte activități ilegale, inclusiv împotriva celor apărute în cadrul instituțiilor europene. **OLAF** poate investiga chestiuni legate de fraudă, corupție și alte infracțiuni care afectează interesele financiare ale UE în ceea ce privește:

- toate cheltuielile UE: principalele categorii de cheltuieli sunt fondurile structurale,
- politica agricolă și fondurile pentru dezvoltare rurală,
- cheltuielile directe și ajutorul extern;
- anumite domenii ale veniturilor UE, în special taxe vamale;
- suspiciuni de abatere gravă a personalului UE și a membrilor instituțiilor UE.

OLAF (OFICIUL EUROPEAN DE LUPTA ANTI-FRAUDA)

Ciclul de viață al unei anchete OLAF

Cazuri de coordonare:

OLAF contribuie la investigațiile efectuate de autoritățile naționale sau alte departamente comunitare, facilitând colectarea și schimbul de informații și contacte.

Ce reprezintă frauda? (în accepțiunea OLAF)

Frauda este un act deliberat de înșelăciune destinat câștigului personal sau provocării unei pierderi unei alte părți. (A se vedea mai mult în *articolul 1 din Convenția privind protecția intereselor financiare ale Comunităților Europene, 1995*)

OLAF (OFICIUL EUROPEAN DE LUPTA ANTI-FRAUDA)

O neregulă este un act care nu respectă normele UE și care are un impact potențial negativ asupra intereselor financiare ale UE, dar care poate fi rezultatul unor erori reale comise atât de beneficiarii care solicită fonduri, cât și de către autoritățile responsabile pentru efectuarea plăților.

Dacă o neregulă este comisă în mod deliberat, totuși, este o fraudă.

(A se vedea mai mult în *articolul 1 din Regulamentul 2988/95 al Consiliului*)

OLAF (OFICIUL EUROPEAN DE LUPTA ANTI-FRAUDA)

Definiții (potrivit legislației interne) (*O.G. nr. 66/2011* privind prevenirea, constatarea și sancționarea neregulilor apărute în obținerea și utilizarea fondurilor europene și/sau a fondurilor publice naționale aferente acestora):

❖ **neregulă** - orice abatere de la legalitate, regularitate și conformitate în raport cu dispozițiile naționale și/sau europene, precum și cu prevederile contractelor ori a altor angajamente legal încheiate în baza acestor dispoziții, ce rezultă dintr-o acțiune sau inacțiune a beneficiarului ori a autorității cu competențe în gestionarea fondurilor europene, care a prejudiciat sau care poate prejudicia bugetul Uniunii Europene/bugetele donatorilor publici internaționali și/sau fondurile publice naționale aferente acestora printr-o sumă plătită necuvenit;

OLAF (OFICIUL EUROPEAN DE LUPTA ANTI-FRAUDA)

- ❖ **nereguli cu caracter sistemic/de sistem** - nereguli generate de modul în care sunt îndeplinite cerințele-cheie ale sistemelor de management și control care se produc ca urmare a unor deficiențe de proiectare a procedurilor de management și control, a unor erori sistematice de aplicare a procedurilor de management și control sau din necorelarea prevederilor legislației naționale cu reglementările comunitare
- ❖ **fraudă** - infracțiunea săvârșită în legătură cu obținerea ori utilizarea fondurilor europene și/sau a fondurilor publice naționale aferente acestora, încriminată de Codul penal ori de alte legi speciale;

OLAF (OFICIUL EUROPEAN DE LUPTA ANTI-FRAUDA)

- ❖ **fonduri europene** - sumele provenite din asistența financiară nerambursabilă acordată României din bugetul general al Uniunii Europene și/sau din bugetele administrate de aceasta ori în numele ei;
- ❖ **fonduri publice naționale aferente fondurilor europene** - sumele provenite din bugetul general consolidat, utilizate pentru: asigurarea cofinanțării, plata prefinanțării, înlocuirea fondurilor europene în situația indisponibilității/sistării temporare a plății acestor fonduri, completarea fondurilor europene în vederea finalizării proiectelor, precum și alte categorii de cheltuieli legal reglementate în acest scop;

OLAF (OFICIUL EUROPEAN DE LUPTA ANTI-FRAUDA)

- ❖ **autorități de certificare** - toate structurile cu funcțiuni de certificare a cheltuielilor finanțate din fondurile europene și/sau din fondurile publice naționale aferente acestora, stabilite prin reglementările donatorilor și reglementări naționale;
- ❖ **raportarea neregulilor** - toate activitățile care conduc la informarea Comisiei Europene - **Oficiul European de Luptă Antifraudă (OLAF)** sau a donatorilor publici internaționali, conform obligațiilor asumate de România în calitate de stat membru al Uniunii Europene ori de parte a unui acord/memorandum semnat de România cu un donator public internațional, cu privire la constatarea unei nereguli, care are la bază actul de constatare primară administrativă;

OLAF (OFICIUL EUROPEAN DE LUPTA ANTI-FRAUDA)

- aplicare de corecții financiare - măsurile administrative luate de autoritățile competente, în conformitate cu prevederile prezentei ordonanțe de urgență, care constau în excluderea de la finanțarea din fonduri europene și/sau fonduri publice naționale aferente acestora a cheltuielilor pentru care a fost constatată o neregulă.

TIPUL DE ABATERE / NEREGULĂ CONSTATATĂ (exemple)

- ❖ Nepublicarea unui anunț de participare
- ❖ Divizarea artificială a contractelor de lucrări/produse/servicii
- ❖ Nerespectarea (de către autoritatea contractantă) a termenului-limită de depunere a ofertelor sau a datei de primire a candidaturilor (din partea potențialilor ofertanți)
- ❖ Potențialii ofertanți/candidați au la dispoziție un termen prea scurt pentru obținerea documentației de atribuire
- ❖ Nepublicarea prin erată a prelungirii termenelor de depunere a ofertelor sau a prelungirii termenului de primire a candidaturilor
- ❖ Cazul în care nu se justifică atribuirea unui contract prin procedura de negociere cu publicarea prealabilă a unui anunț de participare
- ❖ În anunțul de participare și/sau în documentația de atribuire nu sunt menționate criteriile de selecție și/sau criteriile de atribuire, după caz

- Pentru a realiza viziunea unei Români oneste, fără corupție, trebuie să permitem cetățenilor României să ia atitudine cu privire la corupție ori de câte ori o întâlnesc și să educăm oamenii cu privire la beneficiile pe care le generează dacă se comportă cu integritate, atât pentru ei înșiși cât și pentru societatea din care fac parte.

Având în vedere cele prezentate putem concluziona că prevenire și reducerea corupției în țara noastră are la bază un cadru legal dezvoltat, coerent și adecvat, însă insuficient implementat la nivelul fiecărei instituții publice, dar și acelor din sectorul privat. Din această cauză, prioritățile în cadrul prevenirii corupției sunt legate, în principal, de aplicarea corespunzătoare a legislației, de monitorizarea și evaluarea rezultatelor generate.

Tradiție, demnitate și credință

IMPARȚIALITATE - INTEGRITATE - EFICIENȚĂ

Vă mulțumim!

Echipa de prevenire:

Alina Sandu-Olteanu, șef serviciu
Diana Mariana Elena Ene, consilier
Iuliana Neacșu, consilier

Felicitări pentru
participarea la
activitatea de prevenire
a corupției!

Vă dorim mult succes în
activitatea dumneavoastră!